

Mare

‘Door drugs durven
soldaten meer’

Pagina 9

Hongersnood: geen
natuurverschijnsel,
maar militaire strategie

Pagina 3

Hoe een Brabantse non
als eerste een jongen
met autisme herkende

Pagina 7

Opinie: hoezo bedreigt
diversiteit ‘het oprechte
debat’ zoals de rector zei?

Pagina 8

In Zandvoort klagen bewoners over herten die op klaarlichte dag in hun tuinen komen grazen. Foto Arie Kievit

De stad is springlevend

En dat versnelt de evolutie, beschrijft bioloog

De natuur kan zich steeds beter aanpassen aan het leven in de stad, schrijft Menno Schilthuizen in zijn nieuwe boek *Darwin Comes to Town*. Spreeuwen krijgen ronde vleugels om poezen en auto's te ontwijken en DNA van muggen kan per metrolijn verschillen.

DOOR BART BRAUN Het zou zomaar kunnen dat de meeste mensen nauwelijks oog hebben voor de natuur om hen heen. Dat je jarenlang in de stad woont zonder in de gaten te hebben hoeveel verschillende soorten vogels daar leven. Dat je oprecht verrast bent als je hoort van rivierkreeftjes op straat, ijsvogeltjes in het park, of het feit dat de grootste

ringslangenpopulatie van Nederland niet in een afgelegen Nationaal Park woont, maar in Amsterdam. Niks om je voor te schamen.

Maar de stad? Was dat geen stinkende woestijn van steen? Ten dele wel, tot grote vreugde van de soorten die van nature voorkomen in steenwoestijnen, zoals muurvarens en duiven. En met de leegstaande fabriekshallen, de tuinen, begraaftplaatsen en parken erbij is het ook een afwisselende ecologische legpuzzel, met allemaal kleine niches voor allemaal verschillende planten en dieren.

Er is steeds meer stadsnatuur, schrijft de Leidse bioloog Menno Schilthuizen in zijn nieuwe boek *Darwin Comes to Town - How the Urban Jungle Drives Evolution*, en die is steeds beter aangepast aan de

steden en de mensen die er wonen.

Aan de ene kant is de stad groter geworden, is er meer aandacht voor groen en slepen mensen overal al dan niet bewust dier- en plantensoorten heen die zo meer kans maken om een nieuw plekje te vinden. Exotische planten in tuinen en daarbuiten, halsbandparkieten, ratten en duiven.

Aan de andere kant is de ruimte om de steden heen juist steeds minder natuurlijk-vriendelijk geworden, dankzij steeds intensievere landbouw en veehouderij.

Dus zetten steeds meer soorten zich over hun mensenangst heen, om mee te profiteren van de menselijke welvaart. Vossen vreten van ons afval, vogels bouwen hun nesten met tie-wraps, prikkeldraad en soms zelfs sigarettenpeuken – die

vermoedelijk helpen om parasieten uit het nest te houden. Waterdieren vinden nieuwe woonplekken in grachten en vijvers, en zoutminnende planten die normaal alleen langs de kust groeien, kunnen nu terecht langs onze met pekkel bestrooide wegen.

Het heeft niet allemaal de soortenrijkdom en oogstrelendheid van de jungles en bergen op Borneo waar Schilthuizen ook onderzoek doet, natuurlijk. Maar, zo schrijft hij: ‘Hoe biologisch armoedig de stedelijke ecosystemen ook zijn, het zijn wel echt ecosystemen met echte organismen in echte voedselketens, waar echte ecologie en echte evolutie plaatsvinden.’

Darwin dacht nog dat evolutie zo geleidelijk verliep dat er op de menselijke schaal niets van te merken

valt, maar de druk op de stadsnatuur is hoog, en de biologische methodes om sporen van evolutie te vinden zijn ook een stuk preciezer. Hij had vermoedelijk niet doorgehad dat de muizen in verschillende parken van New York aparte populaties vormen, van elkaar gescheiden door autowegen.

De muggen in de Londense *Underground* verschillen dusdanig van elkaar dat een geneticus aan hun DNA kan zien in welke metrolijn ze woonden. Twee planten van dezelfde soort zien er misschien hetzelfde uit, maar de variant in de vrije natuur heeft minder genen aanstaan die helpen om de zware metalen in de bodem te overleven.

> Verder lezen op pagina 6

Into the Wild

DOOR MARLEEN VAN WESEL ‘Ik vertrek binnenkort ook uit Leiden’, zei ik vorige week dapper tegen het broertje van een vriendin, op haar feestje. Zij was net terug uit India en vierde haar dertigste verjaardag. Hij verhuist binnenkort naar Zuid-Afrika, waar hij een baan heeft gevonden. ‘Oh, waar ga jij naartoe?’ vroeg hij geïnteresseerd.

De laatste *Mare*-collega die vertrok, zwemt nu als duikinstructeur tussen de dolfijnen en de schildpadden rond een tropisch eiland in Afrika. *Into the Wild*. En ik ga naar Bergen op Zoom.

Half zo groot als Leiden, met een minstens half zo gezellig historisch centrum, en de bewoners zijn er zéker half zo trots op hun stad. En elk halfuur vertrekt er een rechtstreekse trein terug naar Leiden. Gelukkig maar, want ik vind het dus allemaal Echt Heel Spannend.

En nu? Vroeg ik mezelf de afgelopen tijd steeds vaker af. Een beetje, omdat die vraag me op feestjes zoals vorige week ook steeds vaker werd gesteld. De redactie van *Mare* was een mooie plek om mijn carrière te beginnen, maar zo langzamerhand werd het tijd voor iets ná dat begin. Mijn naam stond intussen al best een poos op de muur van het Zweetkamertje gekrast.

Maar nu het vervolgplan is uitgetekend, samenwonen in Bergen op Zoom en een leuke baan daar in de buurt, dringt de vraag zich pas echt op: *EN NU?*

‘Als het hier lukte, kunnen we het overal’, zei een van de vele studievrienden die Leiden allang achter zich gelaten hebben, toen ook hij de wijde wereld introk. Een

leven opbouwen op een nieuwe plek, bedoelde hij.

Makkelijk gezegd. Het grote-mensen-leven begint niet met een El Cid-week. Geen mentormamma’s en mentorpappa’s die zich over je ontfermen, geen informatiemarkt, geen KMT. Geen jaarclubs, disputen, geen zesduizend anderen, die hier ook allemaal voor het eerst zijn.

Een ándere oud-*Mare*-redacteur, Arjen van Veelen, verhuisde een paar jaar geleden naar St. Louis en schreef zes maanden later een essay voor *De Correspondent*, getiteld: ‘Waarom is er geen Tinder om nieuwe vrienden te vinden?’

Vrienden vinden in een nieuwe stad, ook zo’n beetje alle vrouwenbladen die ik kan bedenken hebben zich al op de kwestie geworpen. Op een iets hoopvollere manier dan Van Veelen, ‘*Glamour to the rescue*’, maar niet per se bruikbaar. Groepslessen volgen op de sportschool? Dat heeft me in Leiden sociaal in elk geval nooit meer opgeleverd dan vaag bekende gezichten om op straat ‘hoi’ tegen te zeggen. En vriendenvarianten van Tinder zijn er volop, lees ik, maar niet met zoekresultaten in Bergen op Zoom. Afgezien van een oproepje uit 2014 van een boekenclub voor zestigers.

Hoe het dan wel moet? Dat weet ik dus nog even niet. Toch had die studiegenoot gelijk, denk ik. Het lukt overal wel. Niet meteen, maar uiteindelijk komt het heus goed. Tot die tijd is het alleen wel Echt Heel Spannend. En ik ga *Mare* gewoon missen. Dat ook, natuurlijk.

Column

Colofon

Redactie-adres Reuvenplaats 3, 2311 BE Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071–527 7272
Website mareonline.nl
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 15000
Hoofdredactie
Frank Provoost frank.provoost@mare.leidenuniv.nl
Redactie
Vincent Bongers vbongers@mare.leidenuniv.nl
Bart Braun bbraun@mare.leidenuniv.nl
Anoushka Kloosterman a.s.kloosterman@mare.leidenuniv.nl
Marleen van Wesel h.g.van.wesel@mare.leidenuniv.nl
Daniëlle Tuk (stagiaire) danielle.tuk@live.nl
Medewerkers
Fernke Blommaert · Mattijn de Groot · Holger Gzella ·
Monica Preller · Marit de Roij · Benjamin Sprecher ·
Susan Wichgers
Fotografie Taco van der Eb · Marc de Haan
Illustraties Bas van der Schot · Bandirah · Silas.nl
Basisonwerp Roeland Segaar, Dokwerk Communicatie
Art direction en vormgeving Marcel van den Berg
Drukwerk Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk
Advertenties Bureau van Vliet B.V.
Postbus 20 2040 AA Zandvoort
Telefoon 023 - 571 47 45
Redactieraad
Prof. dr. J.C. de Jong (voorzitter) · Prof. dr. F. Israel (vice-voorzitter) · Asel Arykbaeva · Esmee Braam · Prof. dr. Willem van der Does · drs. Bart Funnekotter · drs. Malou van Hintum · Bas Knapp · Prof. dr. Rick Lawson · Josephine Say · Bo Steehouwer
Jaarabonnementen
Een jaarabonnement op *Mare* loopt van september t/m juni. Belangstellenden kunnen *Mare* thuisgestuurd krijgen door €35 over te maken op IBAN NL68RAB00103257950 ten name van Universiteit Leiden (o.v.v. *Mare* en SAP-nummer 6200092091) en vervolgens een bevestigingsmail met daarin hun adres te sturen naar redactie@mare.leidenuniv.nl. Studenten betalen €25.
Ter controle graag in de bevestigingsmail ook het studentnummer vermelden.
Adreswijzigingen, klachten en opmerkingen over de toezending redactie@mare.leidenuniv.nl 071-5277272
Ingezonden mededelingen
Mededelingen voor het op donderdag verschijnende nummer moeten uiterlijk de voorafgaande donderdag 16.00 uur in het bezit van de redactie zijn.
ISSN 0166-3690

Studiekeuze

De open dagen komen er weer aan en dus worden middelbare scholieren de komende weken doodgegooid met studies, toekomstbeelden en adviezen die ze tegen elkaar af moeten wegen zonder krankzinnig te worden. En dat is een hele opgave. Er is namelijk nogal wat keus en er zijn nogal wat mensen die zich ermee bemoeien. Daarom, beste scholieren, hierbij het enige advies waar je naar moet luisteren: dat van mij.

Wanneer je je gaat oriënteren op je studiekeuze zal je aandacht waarschijnlijk getrokken worden door nieuwe, brede studies met sexy klinkende Engelse namen en grote beloftes op de meest interessante banen op de arbeidsmarkt van de toekomst. Interdisciplinair en internationaal zijn de heilige woorden van deze opleidingen. Globalisatie! Digitalisering! Multidisciplinaire perspectieven! Ik hoop, lieve scholier, dat je slim genoeg bent om door de holle woorden heen te kijken en deze studies te zien voor wat ze in werkelijkheid zijn: grootschalige studentenlokkers waar je van alles een beetje leert en uiteindelijk niets weet.

Daartegenover staan kleine, specialistische studies die je opleiden tot expert op een miniem vakgebied. Bij deze opleidingen vergaar je daadwerkelijk een berg kennis over je studieobject, maar een baan vinden op het terrein van je expertise is voor de meeste alumni van deze studies niet weggelegd. Om die reden zul je misschien toch afbuigen naar een studie rechten, geneeskunde of economie: gerespecteerde opleidingen met status en banenperspectief. Bij vooral rechten en economie moet je echter wel rekening houden met ontstellende aantallen studiegenoten die slechts met veel moeite tot drie kunnen tellen, maar dan heb je wel een diploma dat op de goedkeuring van je grootouders kan rekenen.

Familieleden bemoeien zich namelijk graag met jouw toekomst. Zo kan het zomaar gebeuren dat je op één kringverjaardag van ome Kees te horen krijgt dat je fiscaal recht of ‘iets technisch’ moet gaan studeren omdat hij in de krant

heeft gelezen dat je met die opleidingen verzekerd bent van een goed salaris, terwijl je oma hardop twijfelt aan je kansen om zo’n ingewikkelde studie tot een goed einde te brengen – zij raadt je aan om toch maar iets met communicatie te gaan doen. Deze gesprekken worden pas echt leuk wanneer je je definitieve studiekeuze met je familie deelt en een golf van collectieve teleurstelling en afkeuring over je heen krijgt. De kunst in dit soort situaties is om beleefd te knikken terwijl je in stilte elk advies in de wind slaat.

Toch loont het af en toe om even te luisteren naar de “wat kun je daar nou mee”-zeggers. Als aankomend student geschiedenis heb ik een aantal jaar geleden maandenlang moeten aanhoren hoe je met mijn opleiding enkel leraar kon worden of met heel veel geluk journalist, bezwaren die ik – jong en naïef als ik was – allemaal wegwuifde. In de brochure werd me immers duidelijk gemaakt dat alle wegen voor me openlagen. Inmiddels zie ik afgestudeerde oud-studiegenoten beginnen aan hun eerste baantjes: administratief werk, freelance tekstschrijf-klussen en, jawel, het docentenvak. Niets mis mee, wel tegenvallers als je op wereldheerschappij gehoopt had.

Uiteindelijk maakt het in de meeste gevallen weinig uit welke studie je kiest. Jouw kansen op de arbeidsmarkt hebben weinig met je studiekeuze te maken en alles met je talent. Als je een goed stel hersens hebt en bereid bent om te werken kom je er toch wel, als je wat minder begaafd bent zal een geniale studiekeuze je niet aan een topcarrière helpen.

Dus kies een studie die bij je past en doe er wat naast als je bang bent om geen baan te krijgen. Maak je er vooral niet te druk om. De kans is er nu eenmaal dat je in eerste instantie verkeerd kiest, dat overkomt de besten. En als je het echt niet weet kun je altijd nog University College gaan doen.

MARIT DE ROIJ is student geschiedenis en Russische studies

Mensen

Hongersnood als wapen

Britse jurist en Afrika-expert pleit voor vervolging

Hongersnood als militaire strategie is terug van weggeweest, aldus de Britse hoogleraar en Afrikadeskundige Alex de Waal. 'Dit is geen natuurramp, maar het gevolg van menselijk ingrijpen.'

DOOR VINCENT BONGERS 'Laat je niet foppen door foto's van uitgemergelde kinderen in een stoffige woestijn in Jemen, zegt Alex de Waal. 'Dat die kinderen niets te eten hebben, heeft niets te maken met extreme droogte. Die honger is een direct gevolg van het handelen van Saoedi-Arabië en de Verenigde Arabische Emiraten. Voedselgebrek is hun belangrijkste wapen in Jemen. Ze wurgen het land. De Saoedi's willen de Houthis rebellen verslaan. Dat daardoor mogelijk een miljoen hongerdoden vallen; nou, jammer dan. Die verfoeide strategie is de laatste tijd nieuw leven ingeblazen.'

De Waal is directeur van de World Peace Foundation van Tufts University in de Verenigde Staten en publiceerde onlangs het boek *Mass Starvation*. Vanavond debatteert hij met VN-medewerkers over de terugkeer van de hongersnood, in het Wijnhavengebouw in Den Haag.

Het verhongeren van de Jemenieten gaat op een zeer doortrapte manier, legt hij uit. 'Jemen importeert tachtig procent van haar voedsel. Een groot deel daarvan komt aan in de havenstad al-Hudaida. Marineschepen van de Verenigde Staten en Groot-Brittannië blokkeren die haven op verzoek van de Saoedi's en met instemming van de VN Veiligheidsraad. Voedsel mag er in principe wel door, maar door de uitgebreide controles gaat dat heel langzaam. De Saoedi's hebben de containerhavens weggebombardeerd, dus lossen gaat ook nog eens zeer traag. Aan de andere kant hebben de

In Sanaa, de hoofdstad van Jemen, spelen voor de oorlog gevluchte kinderen een potje voetbal. 'Er dreigt hongersnood voor zeven miljoen Jemenieten, mede mogelijk gemaakt door het Westen.' Foto Rode Kruis

Houthi hun eigen blokkades opgericht, die voor problemen zorgen. Er is ook geen geld om het sterk in prijs gestegen voedsel te kopen. Het gevolg is dat er hongersnood dreigt voor zeven miljoen Jemenieten. En het Westen maakt dit mede mogelijk.'

En het ging de laatste decennia juist steeds beter, aldus De Waal. 'De laatste twintig à dertig jaar kwamen die nauwelijks nog voor. Voor een hongersnood is een combinatie van drie à vier factoren nodig. Om te beginnen extreme droogte, of juist een overstroming. En als er dan ook nog een militair of bestuurlijk conflict is, en

vanwege speculatie de voedselprijzen enorm stijgen heb je een recept voor een ramp. De belangrijkste kracht in die omstandigheden zijn de besluiten die bestuurders, politici en militairen nemen. Als iemand sterft van de honger, kun je ervanuit gaan dat iemand anders dat wil. Dat hongersnood een comeback maakt is dan ook te wijten aan menselijk ingrijpen. We zien het ook in Syrië en Somalië. Die terugkeer moeten we de kop in drukken.'

Volgens De Waal is de invloed van klimaatverandering niet de bepalende factor voor de toename van hongersnooden. 'Meer extreem weer zorgt voor

extra problemen. Maar ook hier geldt: als het stopt met regenen, betekent dat niet automatisch dat er een fataal voedseltekort volgt. Vorig jaar werden zowel Ethiopië als Somalië getroffen door droogte. In Somalië zorgde dat voor hongersnood. In buurland Ethiopië niet, omdat daar de overheid en hulporganisaties effectief ingrepen.'

In 2011 eiste droogte in Somalië ook al veel slachtoffers. 'Dat was deels te wijten aan de Patriot Act, de antiterrorisme-wet van de Amerikaanse overheid. Die bepaalt dat elke vorm van samenwerking met terroristische groepen strafbaar is. Dat ging dus ook

op voor moslimextremistische beweging Al Shabaab in Somalië. Zelfs als Al Shabaab een voedseltruck zou stelen, kon het Rode Kruis al vervolgd worden. De hulp stakte vervolgens. Pas na negen maanden kwam er een oplossing. Toen waren er al 260.000 Somaliërs bezweken. Het *war on terror*-beleid was belangrijker dan hulp bieden. Dat is onethisch. Overheden moeten veel meer rekening houden met de wereldwijde gevolgen van hun beleid.'

Ook in het verleden was het verhongeren van bevolkingsgroepen een strategie van despoten. De hongersnood van 1932 in Oekraïne werd aangewakkerd door beleid van Stalin. Tijdens deze 'Holodomor' kwamen miljoenen Oekraïners om. De nazi's ontwikkelden in de Tweede Wereldoorlog zelfs een *Hungerplan*. Tijdens de invasie van de Sovjetunie moest zoveel mogelijk voedsel van de 'inferieure Slaven' naar Duitsland te vervoeren. Zo hadden Duitsers te eten en kwamen de Russen om van de honger. De Waal: 'Wat er in Jemen gebeurt, is *not quite as bad*, maar nog steeds een drama.'

Wat moet er volgens hem gebeuren? 'We moeten daders vervolgen. Dat is lastig. Maar een aanklager van het Internationaal Strafhof in Den Haag moet het aantrekkelijk vinden om als eerste een verdachte van dood door hongersnood aan te pakken. Verkrachting is ook ingezet als wapen in oorlogen. Het heeft heel lang geduurd voordat daarvoor militairen zijn vervolgd. Maar doordat activisten en journalisten er op bleven hameren, is het toch gebeurd. Bij hongersnooden is zo'n zelfde ontwikkeling mogelijk.'

Alex de Waal, *Mass Starvation: The History and Future of Famine*. donderdag 22 februari, Wijnhaven, Turfmarkt 99, Den Haag. 18.00 uur

Frutti di Mare

Coderen kun je leren

DOOR MONICA PRELLER 'Meisjes kiezen minder snel voor ICT dan jongens. Maar ik denk dat het voor iedereen goed zou zijn als meer vrouwen een opleiding kiezen waarbij je moet programmeren', aldus de 23-jarige Kimberley Aarts (ICT and business).

Aan een tiental tafels in een lichte ruimte in het hippe zalencentrum Nieuwe Energie, gevestigd in de voormalige textielfabriek Clos & Leembruggen, zitten dertig deelnemers aan de workshop *Rails Girls* gebogen over hun pc's en MacBooks. De workshop van anderhalve dag is georganiseerd om vrouwen kennis te laten maken met computertechnologie.

'Ik dacht eerst, kan ik dit wel? Straks geven ze je zo'n *guide* en dan moet je het maar uitzoeken', zegt de 19-jarige Janice Oomen (psychologie). 'Maar je krijgt heel veel begeleiding en de coaches zijn erg aardig. En het lukt me goed om de code te schrijven.' Ook studiegenote en Cateniaan Christy Bakker (20, psychologie en politicologie) valt het alleszins mee. 'Programmeren gaat me eigenlijk een stuk makkelijker af dan ik dacht. Er zijn veel begeleiders die je kunnen helpen. En de handleiding voor de programmeertaal, *Ruby on Rails*, is snel te begrijpen.'

'Er bestaat een beeld dat programmeren niet iets is voor vrouwen', vertelt initiatiefnemer, Leidse alumna en communicatieadviseur Karin Hendrikse. 'Ter-

wijl gebruikers van websites, software en hardware echt niet alleen mannen zijn. Daarom denk ik dat het goed is als teams die dat nu ontwikkelen ook diverser zijn.'

Zelf nam ze tijdens haar opleiding ook deel aan *Rails Girls*-workshops. 'Ik wilde ook zoiets in Leiden organiseren. Gelukkig konden mijn verenigingsgenootjes van Prometheus, Emily Klerks en Lianne Heslinga, me helpen.' Klerks: 'Meer vrouwen in de IT zou geen doel op zich moeten zijn. Maar door deze workshop te organiseren hopen we dat vrouwen zich minder geïntimideerd voelen, en dat ze merken dat het ook tot de mogelijkheden behoort.'

Bakker denkt niet dat ze na haar opleiding in de IT wil werken. 'Ik zou programmeren vooral leuk vinden als hobby. Als je iemand inhuilt om een applicatie te maken, is het wel handig als je er dan zelf wat over weet.'

Oomen weet het nog niet. 'Ik wil hier niet mijn baan van maken. Misschien wil ik het wel combineren met mijn studie. Je hebt bijvoorbeeld gezondheidsapps. Die zouden mensen moeten stimuleren om gezonder te leven. Met een achtergrond in psychologie kan ik dan beter onderzoeken hoe dat wordt gedaan.'

Hoewel de workshop voor vrouwen is georganiseerd lopen er veel mannen rond: als coach welteverstaan. 'Nu zijn veel programmeurs man', geeft Leids

alumnus en softwareontwikkelaar Jasper Bosman toe. 'Een gezonde balans zou mooi zijn. Mijn vriendin, die een PhD doet, heeft het er wel eens over dat mensen denken dat je minder kunt omdat je een vrouw bent. En dat er toch nog wordt

gediscrimineerd. Ik heb dat zelf niet direct in de gaten, ik weet ook niet hoe het is om een vrouw te zijn. Door hier coach te zijn kan ik toch weer een beetje helpen.'

Aarts knikt. 'Meestal komen er weinig vrouwen naar programmeer-evenemen-

ten. Maar als je een IT-studie doet is het toch handig. Ik schrijf mijn scriptie over gezichtsherkenkende algoritmes, ik vind innovatie in informatica heel interessant. Op zo'n dag kom ik dan misschien weer op nieuwe ideeën.'

'Meer vrouwen in de IT zou geen doel op zich moeten zijn.' Foto Taco van der Eb

Nieuws

Stadsbachelor

Urban studies, zo heet de nieuwe bacheloropleiding die in september start. Officieel bij Geesteswetenschappen, maar ook andere faculteiten leveren een bijdrage aan de interdisciplinaire opleiding, legde opleidingsvoorzitter Manon van der Heijden uit tijdens de faculteitsraadsvergadering van Geesteswetenschappen. Omdat de accreditatie voor de opleiding pas in december rond was, komen de voorlichtingsactiviteiten ook wat later op gang, waardoor een wat lagere instroom verwacht wordt, vertelde vice-decaan Egbert Fortuin. Voor de open dag van de universiteit op 24 februari hadden zich vorige week in elk geval al honderd studenten aangemeld bij Urban Studies, aldus Van der Heijden. Bij Urban Studies wordt zij binnenkort overigens opgevolgd door hoogleraar André Gerrits, omdat ze aan de slag gaat als wetenschappelijk directeur van het Instituut voor Geschiedenis.

Onveilig op de fiets

Ruim een kwart (28 procent) van de Leidse ANWB-leden voelt zich niet veilig op de fiets. Dat blijkt uit een onderzoek van de ANWB in het kader van de gemeenteraadsverkiezingen. In totaal waren er 22.365 respondenten in 28 gemeenten, waarvan 538 uit Leiden. Het landelijk gemiddelde van het onveilige gevoel op de fiets is 27 procent. Over de bereikbaarheid van Leiden met de auto is 35 procent ontevreden. Dat is landelijk 19 procent. De Churchillaan, de Hooigracht, de Morsweg, de Voorschoterweg en de A4 worden als grote knelpunten genoemd. Een heel groot deel (92 procent) van de Leidenaren is wel tevreden over de bereikbaarheid met de fiets. 22 procent overweegt binnen vijf jaar over te stappen op elektrisch rijden, en driekwart heeft begrip voor de aanleg van een milieuzone om de luchtkwaliteit te verbeteren. Er wordt gewerkt aan een landelijke regelgeving daarvoor.

Zesjescultuur

De Tweede Kamer wil dat opleidingen die door de keuringsmeester NVAO geaccrediteerd worden, hier niet meer het label 'goed' of 'excellent' mogen krijgen. Ze krijgen dan maximaal een 'voldoende'. Dat was een voorstel van SGP-Kamerlid Roelof Bisschop, dat veel steun kreeg in de Kamer en dinsdag werd aangenomen. VVD-Kamerlid Judith Tielen is het er niet mee eens: ze denkt dat de beoordelingen opleidingen stimuleren om beter onderwijs te bieden. Ze diende daarom een motie in, waarin ze de regering vraagt met alternatieve beoordelingen te komen, 'waarin excellentie tot uitdrukking komt.' Minister van Onderwijs Ingrid van Engelshoven opperde dat de NVAO-beoordelingen misschien toegankelijker gemaakt kunnen worden. Verder dan dat wil ze nog niet gaan, aldus de minister.

Hackathonprijs

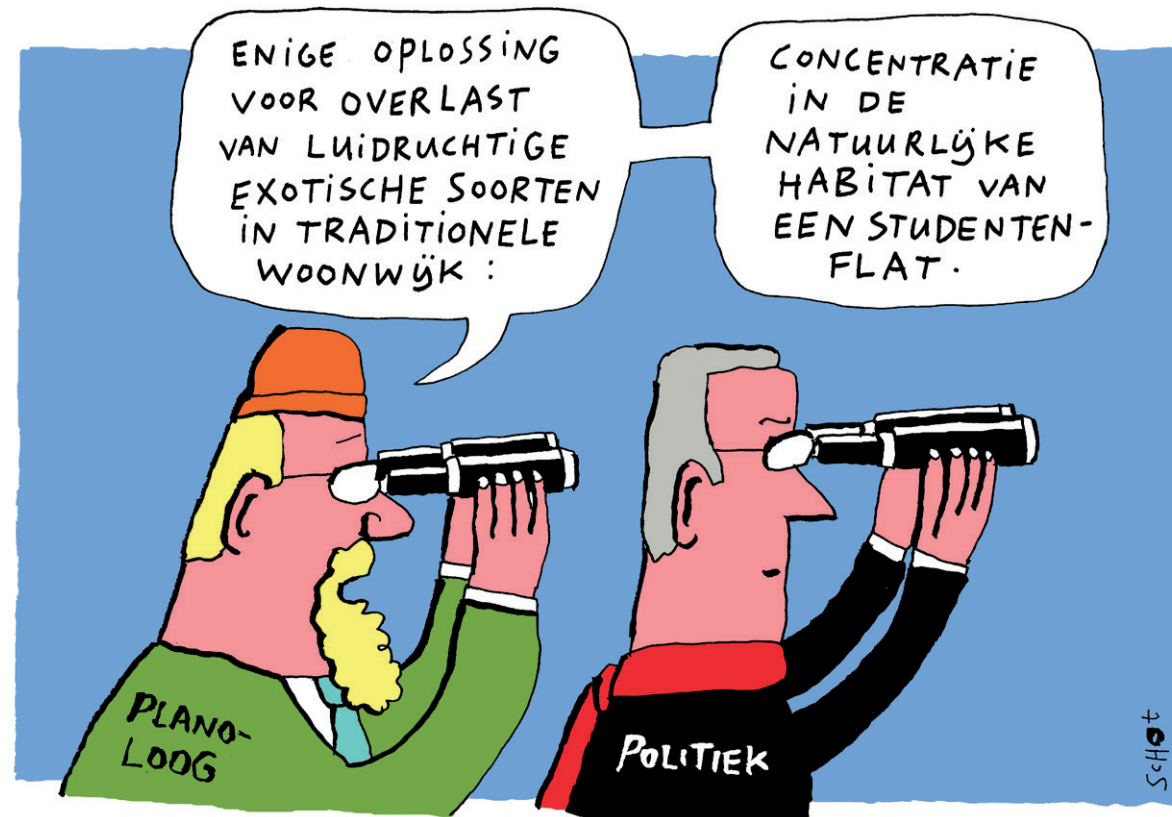
Team UBLeiden heeft de publieksprijs gewonnen van de Hackathon Linked Open Data (HackaLOD). Gedurende 24 uur lieten de deelnemende teams zich opsluiten in de Posthoornkerk in Amsterdam waar ze datasets moesten combineren. Saskia van Bergen, Ben Companjen en Lucas van Schaik van team UBLeiden ontwierpen de game PrentenMapper, waarin je de locatie van een monument of stadsgezicht van een prent moet zien te vinden en er een foto van maken. De HackaLOD werd georganiseerd door de Koninklijke Bibliotheek en het Rijksmuseum Amsterdam.

Bussemaker geeft lezing

De Annie Romein-Verschoorlezing die de Universiteit Leiden organiseert op Internationale Vrouwendag, 8 maart, wordt dit jaar gehouden door Jet Bussemaker, oud-minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. De titel van de lezing is: 'De Nederlandse vrouw: bakfietsmuts of gelukkig deeltijdmens?' Referent is journalist Lamya Aharouay. De lezing begint om 20:00 uur en vindt plaats in het Academiegebouw.

‘Het is hier een zooitje’

Buurtbewoners keren zich tegen nog meer studentenkamers

Bewoners van de wijk Transvaal zijn de overlast door verkamering zat. Ze vinden dat de universiteit de toestroom van studenten op moet vangen.

DOOR MARLEEN VAN WESEL Sinds september moeten Leidse huisbazen aan strengere beleidsregels voldoen voor een onttrekkingsvergunning, om een woning opgedeeld in kamers te verhuren. In 2011 waren de regels juist versoepeld. Transvaal is een wijk waar sindsdien de verkamering en daarmee ook de overlast

flink is toegenomen. De nieuwe regels helpen niet bepaald. 'Het gaat gewoon door', zegt bewoner Eric van 't Groenewout. Hij schat in dat er de afgelopen jaren zeker 150 panden in zijn buurt zijn verkamerd. 'Veel huizen bestaan uit een beneden- en een bovenwoning. Sommige mensen hebben nu ineens zes kamerbewoners boven zich. En geluidsisolatie wordt niet aangebracht.'

'Het zijn woningen uit 1910 met houten vloeren', zegt Pascal Groen, die in zo'n benedenwoning woont. 'De woning boven mij is sinds 2015 verkamerd. Vroeger kwam er ook weleens bezoek, waarbij je elke voet-

stap en lach hoorde. Op zich niet zo'n probleem, maar nu is dat elke dag het geval.'

Vroeger was het hier super', zegt Miep Spierenburg, die in Transvaal geboren is. 'Ik woon er al 77 en een half jaar. Hier aan de ene kant en aan de andere kant, en in het huis daarnaast, daar zijn allemaal studenten komen wonen. Ze donderen hun fiets óveral neer en zijn zó luidruchtig, tot 's avonds na twaalf uur. Het is een zooitje geworden.'

De bewoners benadrukken niets tegen studenten te hebben, maar hier is de wijk niet op berekend. 'Als ze allemaal bij elkaar zouden wonen

in een studentenflat zou het anders zijn, maar hier is het veel te gehorig voor zoveel bewoners', zegt Spierenburg. 'Vroeger, toen mijn dochters nog thuis woonden, waren we ook met z'n vieren. Maar boven slapen we. Nu is elke kamer iemands woonkamer. Als ik op bed lig, hoor ik ze vlak naast me.'

'Gezinnen leiden nu eenmaal andere levens dan studenten of werkende jongeren. Dat is niemand te verwijten, maar het loopt hier uit de hand', zegt bewoner Petra Hoozeven.

'De bouw van grote campussen voor studenten zou de enige oplossing zijn die meer inhoudt dan een druppel op een gloeiende plaat, gezien het kamertekort in Leiden', denkt Van 't Groenewout. Hij vindt dat de universiteit meer verantwoordelijkheid moet nemen. 'In Den Haag bieden ze studenten van het Leiden University College een kamer, maar hier laten ze het aan de pandjesbazen over', zegt hij. 'Intussen klopt de politiek zich op de borst, omdat studenten van de situatie zouden profiteren. Maar in een grote campus zouden zij tenminste normale huurprijzen betalen. Nu verdwijnt het geld van het sociaal leenstelsel eigenlijk in de zakken van pandjesbazen.'

Door een recente PvdA-motie worden de kosten voor een onttrekkingsvergunning in Leiden verhoogd van 207 euro naar het niveau van andere studentensteden, zoals Nijmegen (800 euro) en Utrecht (1176). 'Maar met een huurverhoging heeft een huisbaas het er nog altijd zo uit', zegt Van 't Groenewout.

De gemeente heeft intussen wel een proef gehouden met extra controles in negen verkamerde huizen, naar brandveiligheid, staat van onderhoud en de huurprijs. Momenteel worden de resultaten geanalyseerd.

Betere controle op studievoorschot

Minister van Onderwijs Ingrid van Engelshoven gaat kwaliteitsafspraken maken met universiteiten en hogescholen om ervoor te zorgen dat de miljoenen die het sociaal leenstelsel moet gaan opleveren, ook daadwerkelijk aan beter onderwijs worden besteed.

Dat blijkt uit antwoorden van de minister op Kamervragen over het studievoorschot van Tweede Kamerlid Zihni Özdil van GroenLinks.

In 2015 werd het sociaal leenstelsel ingevoerd. De basisbeurs is af-

geschapt en het is de bedoeling dat het uitgespaarde geld geïnvesteerd wordt in beter onderwijs voor de studenten die geen stuft meer krijgen. Universiteiten en hogescholen schieten die investeringen voor. Er werd met de toenmalig minister van Onderwijs, Jet Bussemaker, een bedrag van 600 miljoen euro afgesproken. De instellingen kwamen uiteindelijk zelfs uit op 860 miljoen euro.

De Algemene Rekenkamer, een onafhankelijk orgaan dat de overheidsuitgaven narekent, dook op de 860 miljoen en publiceerde vorige

maand een rapport over het studievoorschot. De Rekenkamer stelde dat 250 miljoen euro zeker niet naar de studenten gaat. Van 330 miljoen euro is niet te achterhalen of deze onder de afspraak met het ministerie valt, aldus de Rekenkamer.

Özdil concludeert dat 'slechts 280 miljoen euro' is besteed 'aan de gestelde doelen bij de voorinvestering'. Hij wilde een reactie van Van Engelshoven op het rapport.

De minister erkent dat 'onduidelijk is hoeveel van de investeringen onder de definitie van voorinves-

teringen vallen.' Overigens geeft de Algemene Rekenkamer in haar rapport aan dat de door hogescholen en universiteiten opgegeven 860 miljoen 'in potentie ten goede komt aan de kwaliteit van het onderwijs. Van deze investeringen hebben alle studenten kunnen profiteren.'

De minister vindt wel dat er voor toekomstig beleid duidelijkere regelingen moeten komen over de investeringen. 'Er moeten duidelijke kwaliteitsafspraken met instellingen en met studenten worden gemaakt over de studievoorschotmiddelen.' **VB**

Kamervragen over kwestie 'Rik'

De Tweede Kamer wil graag meer weten over de kwestie van waterschapsmedewerker 'Rik' en zijn milieusite: 'Wat vindt u ervan dat Universiteit Leiden open data lijkt in te zetten om een monopoliepositie te verkrijgen?'

Matthijs Sienot (D66) stelde Kamervragen over milieukundige Rik, een medewerker van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier. Die belandde in een conflict omdat hij in zijn vrije tijd een site

bouwde, waarop boeren en andere geïnteresseerden konden zien hoeveel bestrijdingsmiddelen er in het water zitten op een bepaalde plek.

Het Centrum voor Milieuwetenschappen Leiden (CML) heeft een vergelijkbare website, maar daarop kwamen veel hogere concentraties gifstoffen naar boven, terwijl ze dezelfde data gebruiken. Hoogleraar Peter van Bodegom mailde het hoogheemraadschap dat de site van Rik direct uit de lucht gehaald moest worden. Het hoogheemraadschap

gaf toe. Rik zit nu thuis.

Nu vraagt Sienot de minister van Infrastructuur en Milieu Cora van Nieuwenhuizen om opheldering. 'Deelt u de mening dat open data altijd vrij gebruikt zouden moeten kunnen worden door individuen, instituten, bedrijven en andere organisaties? Zo nee, waarom niet?'

Hij vindt ook 'dat de Universiteit Leiden open data lijkt in te zetten om een monopoliepositie te verkrijgen. In hoeverre is de minister ervan op de hoogte of soortelijke situaties

zich vaker voordoen?' Ook wil hij weten of de minister bereid is een gesprek te houden met de universiteit, en eventueel met Rik, om zijn website toch in de lucht te houden.

Sienot zet daarnaast vraagtekens bij de verschillen tussen de uitkomsten van beide websites: Rik en het CML gebruikten immers dezelfde data. Hij vraagt of, en waarom, Nederland en de EU andere rekenmethodes hanteren, die leiden 'tot een verschillend beeld van de kwaliteit van ons oppervlaktewater.' **AK**

Roken op sociëteit mogelijk verboden

Onduidelijk of studentenverenigingen onder uitspraak rechter vallen

Alle rookruimtes in de horeca moeten dicht, oordeelde het Gerechtshof in Den Haag vorige week. Maar geldt dit dan ook voor studentenverenigingen?

DOOR ANOUSHKA KLOOSTERMAN Sinds 2008 mag er volgens de wet niet meer gerookt worden in openbare ruimtes. Daarom kregen horeca, maar ook studentenverenigingen, aparte rookruimtes, zodat werknemers en niet-rokers niet ongevraagd aan sigarettenrook worden blootgesteld. Onlangs besloot het Gerechtshof in Den Haag dat rookruimtes in de horeca ook niet meer mogen – tot grote ergernis van de betrokken onderne-

mers. Maar betekent deze uitspraak dat de rookruimtes in studentenverenigingen ook moeten verdwijnen?

Dat is nog niet helemaal duidelijk, melden verenigingen. ‘We weten niet precies waar we staan’, zegt Amber Clé, vicevoorzitter van SSR. ‘Er is nog niet echt een doorslaggevende wetgeving over. We zijn aan het kijken of en hoe we er precies onder vallen, met leden die een juridische achtergrond hebben.’

‘We weten dat er kans is op cassatie van de staat. Dus we wachten een beetje daarop’, zegt Tijmen Mulder, assessor van Catena. Cassatie betekent dat de uitspraak getoetst wordt door de Hoge Raad. Er wordt dan niet opnieuw een oordeel geveld, maar wel gekeken of de wetgeving goed is

toegepast. ‘Tegelijkertijd kijken we of wij, omdat we een besloten vereniging zijn, er ook echt onder vallen, omdat ze het hebben over openbare horecagelegenheden. Wij zijn wel een horecagelegenheid, maar besloten. Dus het gaat om de verwoording hoe het in de wetgeving staat’. Quintus valt niet onder de nieuwe wetgeving, zegt vicevoorzitter Marjenne Verkleij. ‘Dat komt omdat we buiten de horecawet vallen. We vallen onder de paracommerciële wetgeving van de gemeente, dus wij hoeven niet mee te doen aan dat soort nieuwe verboden’. Paracommerciële instellingen, zoals bijvoorbeeld sportverenigingen, hebben vaak wel een horecafunctie, maar dit is niet hun belangrijkste activiteit.

De Landelijke Kamer van Verenigingen (LKV) doet er nog geen uitspraken over, maar is het wel aan het uitzoeken. ‘We kijken hoe de zaak zich verder ontwikkelt’, zegt vicevoorzitter Julius Iltjeshorst.

Volgens Clean Air Nederland, de vereniging die de rechtszaak aanspande, vallen verenigingen wel degelijk onder het verbod. ‘Wat ons betreft: zodra er bier wordt verkocht of andere drankjes, heeft het een horecafunctie en valt het eronder’, zegt voorzitter Tom Voeten. ‘En mocht dit niet zo zijn, gaan we er snel voor zorgen dat het er wel onder valt. Niemand is gebaat bij onduidelijkheid.’

‘Naast de uitspraak van het Hof, gaan we bij het ministerie van VWS proberen om één lijn te trekken naar

alle publieke organisaties en gebouwen, zodat daar geen misverstanden over bestaan.’

De brachevereniging Koninklijke Horeca Nederland (KHN) schreef een brandbrief aan staatssecretaris Paul Blokhuis van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, en wil dat de overheid in cassatie gaat. Volgende week komt Blokhuis met een besluit.

Tot die tijd is het verbod nog niet van kracht, zegt Voeten, die denkt dat het niet zo ver zal komen: ‘Formeel hebben partijen drie maanden om in cassatie te gaan. De staatssecretaris heeft gezegd dat hij al binnen veertien dagen met een antwoord zou komen. Dat geeft ons het vermoeden dat hij het niet zal doen. Maar dat is alleen een vermoeden.’

Nog een plan tegen werkdruk

Er komt een nieuw plan tegen de hoge werkdruk bij Geesteswetenschappen. ‘De afgelopen drie jaar zijn er al de nodige maatregelen genomen, maar de werkdruk is helaas niet verdwenen’, lichtte bestuurslid Menno Tuurenhout afgelopen week toe in de faculteitsraadsvergadering.

Aan het aantal docenten per student kan de faculteit niet veel veranderen. ‘Dat is nu eenmaal een gegeven. We gaan vooral inzetten op zaken waar we wel wat aan kunnen doen.’ Als voorbeelden noemde Tuurenhout alvast een ‘red-tape’-onderzoek naar onnodige bureaucratie en een kritische blik op de inrichting van het onderwijs. ‘Bij Geesteswetenschappen worden 1900 vakken per jaar gegeven. Daar gaan we niet met de botte bijl in hakken, maar we gaan wel kijken naar de wijze van organiseren.’

In de zomer van 2015 lanceerde Geesteswetenschappen al een plan om de hoge werkdruk aan te pakken, te beginnen met een survey en klankbordsessies door een extern bureau. Dat schoot verschillende medewerkers in het verkeerde keelgat. ‘We wilden ons helemaal niet opnieuw laten inventariseren, we

wildten dat er nú iets zou gebeuren’, liet een medewerker destijds in *Mare* weten. Het faculteitsbestuur besloot daarop in te zetten op een aantal zogenaamde *quick wins*. Voor collegejaar 2016-2017 werd vervolgens een tienpuntenplan Werkdruk opgesteld, waarvoor vier ton werd uitgetrokken.

Maar daarmee is de werkdruk dus nog lang niet overal verdwenen. Het tienpuntenplan had overigens ‘best wat effecten’, laat Tuurenhout deze week per e-mail weten. ‘Een succesvol voorbeeld is het financieren van driemaandelijks sabbaticals voor wetenschappers om onderzoekssubsidieaanvragen te kunnen schrijven.’ Het aantal aanvragen is van 49 naar 62 gestegen. Ook wijst hij op een coachingprogramma voor beginnende hoogleraren dat binnenkort start. ‘Ze worden begeleid bij de verzoeken waar je ja tegen zegt en waar je nee tegen zegt, zodat je een goede afweging kunt maken.’

Over het nieuwe plan wilde hij nog niet meer kwijt dan tijdens de raadsvergadering, omdat de universiteit momenteel, ‘in goed overleg met de bonden’, werkt aan een plan van aanpak. ‘Daar sluit de faculteit natuurlijk bij aan. Wordt vervolgd.’ **MVW**

‘Verrek, er moet echt iets gebeuren’

Natuurkundige Sense Jan van der Molen schreef een protestlied over de aardbevingen in Groningen.

‘Slaap gerust, want Hollands zwakke kusten. Zijn met Gronings aardgas-geld versterkt. En stook het warm, geen lasten wel de lusten. Buiten ‘t Noorden is er niemand die het merkt’, klinkt het, op de melodie van ‘Meneer de president’ van Boudewijn de Groot.

Bent u niet meer van de generatie van Rage Against the Machine?

‘Jawel, maar dit is zo’n iconisch lied: echt de moeder van alle Nederlandse protestliederen. Het kwam spontaan bij me op na de beving in Zeerijp. Ik dacht: ik ga nu lekker

slapen, en maak me nergens druk over. Maar van kennissen weet ik dat je helemaal niet lekker je kinderen in bed stopt na zo’n beving. Die nacht schreef ik het eerste couplet.’

De videoclip staat nu online, met zang van singer-songwriter Mirjam Pattiwael.

‘Zij is mijn nicht, en komt ook uit de provincie Groningen. Zelf speel ik alleen wat lafjes gitaar in mijn vrije tijd. Ze zou het eigenlijk zingen bij een demonstratie in Groningen, maar die dag was ze ziek. Ik heb toen de tekst op Facebook gezet, zodat belangstellenden in elk geval konden lezen wat er gezongen zou zijn. Die tekst is toen zo’n tweeduizend keer gedeeld, wat best

veel is. Dus zijn we er ook verder mee gegaan.’

En nu?

‘Nu is het een liedje, met een eigen muzikale interpretatie. De lokale media besteedden er al aandacht aan. Het is gericht aan de minister-president, maar eigenlijk zou iedereen die het hoort moeten denken: “Verrek, er moet echt iets gebeuren.” Bij de Noord-Zuidlijn in Amsterdam is er heel goed opgelet dat niemand schade zou hebben aan zijn huis, en zo hoort het ook, maar wat er in Groningen gebeurt leeft voor veel mensen hier nauwelijks. Dat je zo’n oud gebied, waar zo veel mensen wonen, kapot laat gaan, dat is echt een stille ramp.’ **BB**

‘De lekken waren niet te tellen’

‘Uit onderzoek blijkt, dat als je naar de uitkomst kijkt van klachten, de laagste in rang wordt ontslagen. Ook al wordt er geklaagd over de hoogste in rang, zoals een hoogleraar’, vertelde emeritus hoogleraar Kees Schuyt maandag op een bijeenkomst voor vertrouwenspersonen in Leiden. Onderwijsbeleidsblog ScienceGuide was erbij.

Rector-magnificus Carel Stolker opende de dag met een verwijzing naar ‘een aantal incidenten die wij aan de universiteit hebben meegeemaakt’. Zo was er ruzie bij het Lei-

den Institute for Area Studies en het Instituut voor Pedagogische wetenschappen. Rien van IJzendoorn, een hoogleraar pedagogiek die vanwege die ruzie op moest stappen, was er ook. ‘Aan ons instituut waren de lekken niet te tellen. Hoe kan je garanderen dat tijdens het proces informatie strikt vertrouwelijk blijft? Moeten er geen sancties verbonden worden aan het lekken naar de media?’, vroeg hij zich af.

Schuyt: ‘Wat wij als LOWI (landelijk orgaan wetenschappelijke integriteit, red.) adviseren, is dat je zelf niet meedoet aan een eventuele hek-

senjacht. En dat je aan het begin van de procedure heel duidelijk aangeeft dat je zolang de procedure loopt niet naar buiten gaat’. Dingen in de doofpot stoppen kan zelfs strafbaar zijn, merkte hij op.

Zijn belangrijkste adviezen: zorg voor duidelijke gedragsregels, en scheidt de taken rondom vertrouwenskwesties. ‘Het onderzoek van de commissie moet grondig en onafhankelijk zijn. Daarvoor is afstand nodig. Dat iemand van hetzelfde vakgebied een oordeel geeft over iemand die op dezelfde gang zit, dat kan gewoon niet.’ **BB**

Verkiezingen al in april

De universitaire verkiezingen zijn een maand eerder dan voorgaande jaren. Er kan van maandag 16 tot en met donderdag 19 april gestemd worden. Dat betekent dat de verkiezingen een dag korter duren.

De opkomst bij de universitaire verkiezingen is al jaren laag. Een commissie van de universiteitsraad schreef vorig jaar dan ook een notitie met daarin een aantal aanbevelingen om de percentages omhoog te krikken.

Een van de voorstellen was de verkiezingen een maand eerder organiseren. ‘De verkiezingen in mei vielen in een tentamenperiode. Dat was vorig jaar bijvoorbeeld het geval. Dat betekende dat de faculteiten vrijwel leeg waren’, zegt Alderik Oosthoek van studentenpartij ONS Leiden. Hij is een van de opstellers van de notitie. ‘En als er dan geen tentamenperiode was tijdens de verkiezingen, dan waren

er weer veel scriptiedeadlines. Hoe dan ook, de gebouwen waren haast helemaal leeg. En dat helpt niet als je campagne wil voeren. Voor de partijen zelf was het ook niet handig om campagne te voeren als veel leden tentamens moesten maken, natuurlijk.’

De verkiezingsweek is dus ook korter. ‘Het is best intensief als studenten vijf dagen lang naar hun stem wordt gevraagd’, aldus Oosthoek. ‘We denken dat een kortere periode effectiever is.’

De verkiezingen zijn dit jaar voor de studenten en personeelsgeleding in de universiteitsraad en de studentengeleding in de faculteitsraden.

Bij de faculteitsraad van sociale wetenschappen wordt er ook voor de personeelsgeleding gestemd. De digitale stembussen zijn vanaf negen uur ‘s ochtends op maandag 16 april tot donderdag vier uur ‘s middags open. De uitslag is op vrijdag 23 april. **VB**

Achtergrond

Ook de rechters waren koloniaal

Wat was de rol van de Javanen in de rechtsspraak?

Het 'zoekplaatje'. Een zitting van de landraad in Pati, een regentschap op Java, rond 1865. Foto Woodbury & Page/Archief KITLV

Sanne Ravensbergen onderzocht de rol van Javanese rechters in Nederlands-Indië. 'We moeten wel een beetje naar ze luisteren, verzuchten de Nederlanders.'

DOOR VINCENT BONGERS 'Het is echt een zoekplaatje.' Sanne Ravensbergen wijst naar de foto op de cover van haar proefschrift dat ze op 27 februari verdedigt. Het gaat om een landraad in Nederlands-Indië, een zitting van de rechtbank voor de lokale bevolking die rond 1865 plaatsvond in Pati, een regentschap op Java. 'Je komt steeds weer nieuwe dingen tegen. Wat me pas heel laat opviel: rechts achter de tafel is een deel van een hoofd te zien. Het is de parasol-drager die op de grond zit, de ingeklapte parasol naast hem.'

Ravensbergen dekt met haar handen de zijkanten van de afbeelding af. Alleen de verdachte die op de grond

zit en de Nederlandse voorzitter van de landraad achter de tafel zijn nog zichtbaar. Aan beide kanten van de voorzitter zit echter een reeks Javanese mannen die deel uitmaakten van de rechtbank. 'Als ik boeken las over de rechtsspraak in Nederlands-Indië kwamen deze personen niet of nauwelijks aan bod. En in de koloniale bronnen worden ze heel stereotiep neergezet. Dan lees je dat de *wedono*, het districtshoofd, altijd in slaap valt tijdens een zitting. Of er staat dat de *penghulu*, de islamitische adviseur, alleen maar vindt dat de hand van de verdachte moet worden afgehakt. En de *jaksa*, de Javanese aanklager, was sowieso niet vertrouwen. Ik wilde erachter komen wat in werkelijkheid de rol van de Javanese rechters en adviseurs in de rechtszaal was.'

Ravensbergen zocht uit hoe in de praktijk de strafrechtsspraak in de negentiende eeuw functioneerde op Java. 'Er was een gesegregeerd rechtssysteem', legt ze uit. 'Met rechtbanken

voor mensen die gezien werden als Europeaan. Dat konden overigens ook Indische mensen zijn. Als hun Europese vaders hen erkenden althans, anders waren het "inlanders". De landraad was voor Javanen.'

Lang waren de Nederlandse voorzitters van de landraad helemaal geen jurist. Pas in 1869 veranderde dat. 'Rond juristen hangt de mythe van objectiviteit. Ik vond het belangrijk om daar doorheen te prikken. Liberale rechters spraken over gerechtigheid, maar ook zij waren in de praktijk koloniaal. Ze voelden zich verantwoordelijk voor het in stand houden van de koloniale staat. De juristen brachten eigenlijk nauwelijks verbetering. Dat was bijna een teleurstelling.'

Het lijkt erop dat de invloed van de Javanen in de landraad steeds meer werd gemarginaliseerd. Zeker toen de *jaksa's* van de Nederlanders niet langer zelf de aanklachten mochten schrijven. 'Het was best lastig om

bronnen te vinden over wat hun rol in de praktijk precies was', vertelt Ravensbergen. 'Er zijn helaas geen juridische archieven van de landraad bewaard gebleven, maar ik heb in de bestuursarchieven toch "verdwaalde" processtukken van strafzaken gevonden. Ik heb ook gekeken naar het carrièreverloop van *jaksa's*. Uit mijn materiaal bleek dat de *jaksa's* deel uitmaakten van de lokale Javanese elite en uiteindelijk er invloed op konden uitoefenen of een verdachte in de rechtszaal belandde.'

De Javanen aanklagers beschikten over enorm veel lokale kennis. 'Ze hadden hun eigen spionnenetwerk. Ze wisten veel meer dan de Nederlanders. Dat zorgde weer voor wantrouwen.'

Ravensbergen stelt ook vast dat er een bepaalde mate van onzekerheid zat in de rechtsspraak. 'Het was soms ook in het voordeel van de koloniale staat om dingen niet vast te leggen. Dan kon er in de rechtszaal een

beetje onderhandeld worden over de uitspraak.' De adellijke Javanese families waren immers nodig om de rust te bewaren in de residentie. 'Er zijn brieven van Nederlanders waarin ze mompelen over de Javanese rechters. We moeten wel een beetje naar ze luisteren, verzuchten ze dan.'

Uiteindelijk kwamen er wel koloniale reglementen die leken op het Nederlandse wetboek. Maar er waren wel verschillen, bijvoorbeeld in straffen. 'Europeanen kregen gevangenisstraf. Javanen niet. De "inlanders" zouden het wel prima vinden om in de gevangenis te zitten, was het idee. Ze zouden lui zijn.'

'Een Javanen kon veroordeeld worden tot ketteringarbeid. Die straf bestond niet voor Europeanen. Een wit iemand die geketend was en aan een weg moest werken, dat was ondenkbaar. De Javanese dwangarbeiders waren daarentegen belangrijke werkrachten voor de koloniale staat.'

Niet voor elke soort is het feest

> Vervolg van de voorpagina

Soms zijn de verschillen wel gewoon te zien. Stadsduiven gebruiken zwarte veren als hun manier om van zware metalen af te komen. Stadshagedissen krijgen ribbeliger voetjes dan hun soortgenoten in het bos, zodat ze beter tegen muren op kunnen klimmen. Spinnensoorten die normaal in het donker wonen, bouwen hun nesten nu bij lampen omdat insecten daarop afkomen. Amerikaanse spreeuwen krijgen kortere, rondere vleugels zodat ze wendbaarder zijn – belangrijk bij het ontwijken van auto's en poezen.

Niet als in zijn vorige boeken *The Loom of Life* (over ecologie) en *Nature's Nether Regions* (over seks) is Schilthuis niet bang om de lezer wat pittiger biologie voor te schotelen: de verhalen over transposons ('springende genen') en epigenetische veranderingen (wel van invloed op de genen, maar niet op de DNA-volgorde) gaan een stap verder dan de biologielezen van de

middelbare school. Ze dienen echter ook een duidelijk doel, en zijn helder genoeg opgeschreven om de lezer bij de les te houden.

Steden zijn krachtige aanjagers van evolutie, maar Schilthuis benadrukt het belang van niet-stedelijke natuurgebieden voor soortbehoud. Soorten die van nature al makkelijk resistent konden worden tegen gif hebben een voordeel, en soorten die niet te gevoelig zijn voor inteelt. Een buitensporig groot gedeelte van de stadsvogels is een zaadeter, omdat mensen ook veel plantenzaden eten. Voor heel veel andere soorten is het stadsleven helemaal niet zo'n evolutiebiologisch feestje.

'Voor elke succesvolle stadsoort zijn er tientallen anderen die zich niet aan het stadsleven konden aanpassen, en die het niet gered hebben. Maar voor heel veel zijn de planten en dieren in het park en hun achtertuin de enige natuur die ze het merendeel van hun leven zullen zien. Alleen al daarom is het belangrijk om die stukjes stedelijk ecosysteem niet

weg te wuiven als somber of oninteressant. En alleen al daarom is een besef van de spannende evolutionaire processen die plaatsvinden in de stad een cruciaal onderdeel van het stadsleven.'

Voor zulk besef is er geen beter boek dan *Darwin Comes to Town*. Iedereen die wel eens in een stad komt, zou het moeten lezen.

DOOR BART BRAUN

Menno Schilthuis, *Darwin Comes to Town – How the Urban Jungle Drives Evolution*. Quercus, 344 pgs. € 17,99

Stadsbiologen

Het mooie van stadsnatuur is dat het voor biologen relatief gemakkelijk is om vrijwilligers te vinden die mee willen helpen met onderzoek doen.

Het bekendste voorbeeld in Nederland is de tuinvogeltelling van de Vogelbescherming. Meer dan vijftienduizend Nederlanders hielden in de laatste week van januari een half uur lang bij welke vogels ze konden zien in hun tuin of vanaf hun balkon. In de grote steden was de koolmees de meest gespotte vogelsoort, maar de halsbandparkiet scoorde ook opvallend goed, volgens de organisatie.

Ook vanuit Leiden kun je als *citizen scientist* aan de slag. Ecoloog Koos Biesmeijer (net als Menno Schilthuis officieel hoogleraar aan de universiteit, maar vooral onderzoeker van *Naturalis*) lanceerde *Bijenradar.nl*, dat dit jaar wordt voortgezet, maar niet onder die

naam. Als er een beest op de bloemen van je aardbeienplantje zat, moest je daar een foto van maken. Alleen al in Leiden troffen de deelnemers 32 verschillende soorten bestuivers aan, waaronder de akkerhommel en de steenhommel.

Schilthuis zelf is betrokken bij een onderzoek naar slakkenhuisjes. Het huisje van de tuinslak *Cepea nemoralis* kan allerlei verschillende kleuren hebben, en heeft soms wel en soms geen strepen. Biologen denken dat de kleur en de gestreepteheid iets te maken hebben met de warmtehuishouding, net zoals je het zelf 's zomers warmer hebt in zwarte kleren dan in witte. Worden de slakken bleker, nu Nederland verstedelijkt en het klimaat opwarmt? Met een speciale app of via waarneming.nl kun je foto's van tuinslakken doorgeven, zodat *Naturalis* de slakken van nu kan vergelijken met die van vroeger.

Siem was de eerste met autisme

En Zuster Gaudia stond aan de basis van die diagnose

Volgens de geschiedenis was de eerste die autisme beschreef een Amerikaan, maar ook Nederland heeft zijn eigen pioniers. Pedagoog Annemieke van Drenth ontdekte hoe een Brabantse non de term al eerder hanteerde.

DOORBARTBRAUN Ergens in 1936 maakten de ouders van ‘Siem’ zich zorgen over hun kind. Hij was wel erg stil en in zichzelf gekeerd. De huisarts meende dat hij een ‘idioot’ was, en stuurde hem door naar een instituut dat zich specialiseerde in kinderen met problemen. Daar zou later blijken dat Siem juist behoorlijk pienter was. En hij zou de diagnose ‘autisme’ krijgen. Als allereerste, ooit.

De mensen die we nu ‘autisten’ noemen, waren er vermoedelijk altijd al. Ze waren de dorpsgek, of de sjamaan, of hun omgeving dacht dat ze bezeten waren. Er is een beschrijving van kerkhervormer Maarten Luther, die meende dat een twaalfjarige jongen waarin we nu een autist kunnen herkennen geen ziel had. Hij stelde voor om de jongen te verdrinken in de dichtstbijzijnde rivier. Je kan autisme dus niet ‘ontdekken’ zoals je dat met eilanden, Higgs-bosonen of zelfs relativiteitstheorieën wel kan; het is meer het verplaatsen van paaltjes, of het verhangen van bordjes. Dat gebeurt nog steeds: de huidige versie van de psychiatriebijbel *DSM*, nummer vijf, behandelt autisme toch weer iets anders dan de voorganger *DSM-IV*.

Als het dus over de ‘ontdekker’ van autisme gaat, is dat een groot woord. Maar begin jaren dertig bestond de categorie nog niet, en eind jaren veertig werd ‘ie gebruikt. Het woord zelf was overigens al ouder: de Zwitserse psychiater Eugen Bleuler gebruikte de term al rond 1910. Een gedeelte van de mensen met schizofrenie (en ook dat woord danken we aan Bleuler) was sterk in zichzelf gekeerd: hij gebruikte de term ‘autisme’ om een symptoom te beschrijven. Dus toen later het inzicht boven kwam drijven dat er ook een groep niet-schizofrene mensen was die het sociaal en communicatief wat moeilijker heeft, en vaak repetitief gedrag vertoont, lag het woord al klaar.

Maar wie had als eerste dat inzicht? De geschiedenisboeken wijzen

dan naar de Amerikaan Leo Kanner, die er als eerste over publiceerde, in 1943. Alhoewel: er doken recent aanwijzingen op dat Kanner beïnvloed was door het werk van de Oostenrijkse kinderarts Hans Asperger. Die twee gebruikten weliswaar allebei de term ‘autistisch’ om hun patiënten te beschrijven, maar de twee onderzoekers hadden een andere achtergrond en andere patiënten, dus het duurde even tot de rest van de wereld doorhad dat ze eigenlijk over hetzelfde spraken. Tegenwoordig spreken we van autisme als een spectrum van stoornissen, met verschillende consequenties voor verschillende mensen.

Er is echter een publicatie die nog ouder is dan die van Kanner. Wetenschapshistorici zagen die over het hoofd, want hij was geschreven in de obscure taal van een land dat toen geen grote rol in de psychiatrie of pedagogiek speelde: het Nederlands. In het jaarverslag van

het Pedologisch Instituut van de Katholieke Universiteit Nijmegen uit 1939 duikt de term ‘autisten’ als aanduiding voor een aparte categorie van kinderen al op. Siem was een van hen.

Een pedologisch instituut doet onderzoek naar kinderen met leer- of gedragsproblemen. De Katholieke Universiteit Nijmegen is wat tegenwoordig de Radboud Universiteit heet. Het was in 1939 nog een kersverse instelling (van 1923) die moest helpen bij de emancipatie van het sociaal-economisch achtergestelde katholieke zuiden.

Omdat een universiteit niet de beste plek is om kinderen met problemen op te vangen, werkte het instituut nauw samen met een internaat in Den Bosch. Dat was uiteraard ook katholiek, en werd gerund door de congregatie van de Dochters van Maria en Joseph Omnibus Charitas, lokaal beter bekend als ‘de zusters van de Choorstraat’.

Het wetenschappelijk kijken naar kinderen en gezinnen met problemen stond toen nog in de kinderschoenen. ‘Kinderen in groepjes zetten, en kijken naar het gedrag dat ze laten zien, in een experimentele setting in plaats van een medisch-pedagogisch consult, dat was toen echt een nieuwe ontwikkeling’, legt de Leidse pedagoge Annemieke van Drenth uit.

‘Kinderen uit hun gezin halen, daar kreeg je de katholieke geestelijkheid niet in mee, dus men maakte zich ook langzaam los van de katholieke moraal.’

In een recent artikel in het *Journal of the History of the Behavioral Sciences* duikt Van Drenth in de geschiedenis van het instituut en het internaat, en vooral die van ‘Zuster Gaudia’, de non die de twee met elkaar verbond.

‘Nonnen, dat waren toen ook vrouwen die zich wilden ontwikkelen; die zichzelf niet voorbestemd

zagen voor louter man en gezin. Zuster Gaudia kreeg via het klooster een opleiding tot onderwijzeres, en omdat de nonnen zoveel arbeidskracht leverden voor het pedologisch instituut, kregen ze ook daar de mogelijkheid om verder te leren.’ Ze zou er uiteindelijk zelfs cum laude promoveren, onder haar geboortenaam Ida Frye, en onderdirecteur van het instituut worden.

In Frye’s proefschrift speelde de bestudering van Siem een grote rol, zegt Van Drenth.

De notities die ze over hem maakte had, heeft ze daar allemaal in verwerkt. Dat jaarverslag werd weliswaar geschreven door psycholoog Alphons Chorus (die later in Leiden de eerste hoogleraar psychologie van Nederland zou worden, *red.*) maar de onderzoeksactiviteiten zijn onder haar leiding verricht. Er zijn bijna altijd heel veel mensen betrokken bij een wetenschappelijke ontdekking, wat sowieso niet zo’n goe-

De jonge ‘Siem’ werd vanwege gedragsproblemen opgenomen in een katholiek internaat. Zuster Gaudia (de non op de achtergrond) deelde hem in als ‘autist’, en daarmee was ze een van de eersten die zo iets deed. Foto uit Marjet Derks & Rob Wolf, *Wetenschap in Dienstbaarheid* (2000).

‘De mensen aan de basis waren niet altijd in een positie om een held te worden’

de term is hier. Ik ben er ook niet op uit om van Frye een nieuwe held te maken. Maar wat wel zo is: de mensen die aan de basis staan, waren ook niet altijd in een positie om de held te worden. Zuster Gaudia was vrouw en non, daar gold dat zeker voor.’

Siem zou in het internaat blijven tot zijn dertiende, toen de Tweede Wereldoorlog het onmogelijk maakte om nog langer open te blijven.

Van Drenth: ‘Frye heeft hem voor haar promotie in 1968 nog geïnterviewd. Hij woonde toen weer bij zijn ouders, en werkte als boekhouder. Blijkbaar functioneerde hij eigenlijk goed. Hoe het verder met hem is afgelopen, weet ik niet. Misschien leeft hij nog wel, en ziet hij straks zijn foto in de krant.’

Ida Frye overleed in 2003, en werd begraven in het kloosterkerkhof van de Zusters van de Choorstraat. De Radboud Universiteit heeft een speciaal fonds voor vrouwelijke promovendi dat haar naam draagt.

Maretjes

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van 4.500 euro te boven gaan.

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerkbegeleiding** op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord**, 23 leerlingen **basisonderwijs**, groep 4 t/m 8, waarvan 4 met vergoeding van 5 tot 10 euro. **Voortgezet onderwijs**: *Nederlands, 2havo. *Nederlands, 3havo. Nederlandse verslagen maken, hbo, eerste jaar bestuurskunde. *Nederlands, brugklas mavo-havo. *Nederlands, Engels, 3havo. *Nederlands, 5vwo. *Nederlands, Engels, brugklas mavo. *Nederlands, Engels, 4havo. *Engels, wiskunde, 2mavo-havo. *Engels, 5vwo. *Wiskunde, maatschappijleer, 3vmo-basis-kader. *Wiskunde, Nederland, geschiedenis, 2mavo. Engels, Speciaal Voortgezet onderwijs. *Wiskunde, brugklas mavo-havo. *Frans, geschiedenis,

Nederlands, wiskunde, brugklas vmbo-mavo. *Wiskunde, 3havo. *Wiskunde, biologie, 2havo-vwo. *Engels, brugklas anderstaligen. **Leiden-aZuid**, 4 leerlingen **basisonderwijs**, groep 4 t/m 8. Onderwijswinkel, Driftstraat 77, ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hdekoomen@owwleiden.nl.

Matthew Locke Koperensemble zoekt **TROMBONIST**. We spelen al 35 jaar muziek uit alle stijperiodes en oefenen in Oegstgeest. Bezetting is 4 trompetten, 3 trombones, (hoorn) en tuba. Meer info: info@trompetshop.nl

Kom schaken bij het Leidsch Schaak Genootschap! Elke vrijdagavond vanaf 20 uur aan het Diamantplein. Van beginner tot expert en voor jong en oud. Zie lsg-leiden.nl voor overige info.

Minder stress, meer plezier en energie in je leven? Young Adults Yoga 16-36 jaar. Elke maandag 10.30 en woensdag 20 uur. www.studentenyogaleiden.nl Aanmelden voor een proefles of kennismaking: chiara@guruaanhuis.nl.

Academische Agenda

Prof.dr. E.C.P.D.C. De Brabandere zal op vrijdag 23 februari een oratie houden bij benoeming tot hoogleraar Rechtsgeleerdheid, met als leeropdracht internationale geschillenbemiddeling. De titel van de oratie is ‘To The Hague! International Dispute Settlement From Practice to Legal Discipline’.

Prof.dr. N. Pandor zal op maandag 26 februari een oratie houden bij benoeming tot hoogleraar Wiskunde en Natuurwetenschappen, met als leeropdracht Astronomy for Development. De titel van de oratie is ‘Astronomy for Development’.

Dhr. G. Orecchia hoopt op dinsdag 27 februari om 15.00 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is ‘A monodromy criterion for existence of Neron models and a result on semi-factoriality’. Promotoren zijn Prof.dr. S.J. Edixhoven en Prof.dr. Q. Liu (Bordeaux).

Mw. S. Ravensbergen hoopt op dinsdag 27 februari om 16.15 uur te promoveren tot doctor in de Geesteswetenschappen. De titel van het proefschrift is ‘Courtrooms of Conflict’. Promotoren zijn Prof.dr. H.W. van den Doel en Prof.mr.dr. A.W.

Bedner.

Dhr. K.G. Kottrup hoopt op woensdag 28 februari om 13.45 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is ‘Iron complexes as electrocatalysts for the water oxidation reaction’. Promotor is Prof. dr. E. Bouwman.

Mw. C.I. Vrijhof hoopt op woensdag 28 februari om 15.00 uur te promoveren tot doctor in de Sociale Wetenschappen. De titel van het proefschrift is ‘The way to success’. Promotoren zijn Prof.dr. M.H. van IJzendoorn en Prof.dr. M.J. Bakermans-Kranenburg.

Dhr. M. Mariani hoopt op dinsdag 6 maart om 13.45 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is ‘Scattering and absorption in 2D optics’. Promotoren zijn Prof.dr. M.P. van Exter en Prof.dr. E.R. Eliel.

Mw. A.W.de Boer hoopt op dinsdag 6 maart om 15.00 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is ‘Improving cardiovascular risk assessment in primary care’. Promotor is Prof.dr. M.E. Numans.

Mw. A. Miotello hoopt op woensdag 7 maart om 11.15 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is ‘The puzzle of protoplanetary disk masses’. Promotor is Prof.dr. E.F. van Dishoeck.

Mw. W. Thijs hoopt op woensdag 7 maart om 16.15 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is ‘Obesity related risk factors for impaired lung function’. Promotoren zijn Prof.dr. P.S. Hiemstra en Prof.dr. S. Middeldorp.

Mw. A. Kakourou hoopt op donderdag 8 maart om 15.00 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is ‘Statistical Methods for Mass Spectrometry-based Clinical Proteomics’. Promotor is Prof.dr. J. Houwing-Duistermaat.

Dhr. G.H. Kleinjan hoopt op donderdag 8 maart om 16.15 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is ‘Image guided surgery: clinical validation of lesion identification technologies and exploration of nerve sparing approaches’. Promotor is Prof.dr. M.A.van Buchem.

Een klap in ons gezicht

Inclusiviteit bedreigt 'het oprechte debat' helemaal niet

Rector magnificus Carel Stolker pleit voor 'diversiteit van opvattingen' en verwijst daarbij enkel naar witte mannen. Zijn idee dat inclusiviteit het debat in de weg zou staan, is een misvatting van kolossale proporties, betogen **Bente de Leede, Larissa Schulte Nordholt, Byapti Sur en Suze Zijlstra**.

Carel Stolker hield op de 443e dies natalis van de Universiteit Leiden een toespraak, later verkort verschenen als opiniestuk ('Waarom ik hoogleraren niet tot de orde roep', *de Volkskrant*, 9 februari) waarin hij betoogde dat de universiteit een 'veilige haven' voor debat zou moeten zijn.

De rector magnificus wees daarbij op 'het gevaar' dat we aan de universiteit 'vooral mensen benoemen die op onszelf lijken en die net zo denken als wij. Daarom is de toenemende aandacht voor diversiteit zo belangrijk, niet alleen in termen van gender of culturele of maatschappelijke achtergrond, maar zeker ook in opvattingen.'

Voor de vrouwen en mensen van kleur die de horizon van de universiteit verbreden met hun aanwezigheid (vaak ten koste van henzelf), en voor wie diversiteit en inclusiviteit niet alleen mooie allesomvattende marketingtermen zijn, is de rector's nadruk op de 'diversiteit van opvattingen' een klap in het gezicht. Stolker stelde dat we 'truth to power' moeten spreken, net zoals Cleveringa. Wij besloten onze eigen *truth to power* te spreken en willen onze rector er graag aan herinneren dat diversiteit en inclusiviteit voor veel mensen meer dan politiek is.

In zijn toespraak waarschuwde de rector dat 'zo voorkomend en inclusief naar elkaar zijn' nog eens 'het oprechte debat' onmogelijk zou kunnen maken. Door deze tegenstelling wekt hij de indruk dat inclusiviteit een zaak is voor softies, iets dat het echte werk in de weg staat. Het idee dat inclusiviteit een pittig debat in de weg zou staan is echter een misvatting van kolossale proporties. Juist door de diversiteit open te stellen voor mensen die traditioneel gezien daar geen plek hadden, is het mogelijk een divers palet aan interesses en invalshoeken te herbergen. Bovendien zorgt een veilige en inclusieve werkomgeving, waarin alle werknemers daadwerkelijk kunnen zeggen wat ze denken, juist voor openheid en debat.

Maar omdat de rector het Leidse vuurwerk en debat enkel aan zeven Leidse mannen toeschrijft, creëert hij niet die open en inclusieve werkomgeving die ook ruimte geeft aan mensen die traditioneel geen podium kregen binnen de universiteit. Met zijn toespraak krijgen diegenen die al in de aandacht staan extra aandacht, terwijl voorbij wordt gegaan aan de andere meningen binnen de universitaire gemeenschap.

De nadruk van de rector op het belang van diversiteit in 'opvattingen' in plaats van mensen is daarbij een goede manier om niet te hoeven nadenken over het feit dat hij in zijn hele toespraak geen enkele vrouwelijke Leidse wetenschapper noemt. Nu hoort het inderdaad juist aan de universiteit te gaan om kwaliteit en inhoud. Maar een simpele rekensom leert dat als van al onze studenten uiteindelijk vooral witte mannen een vaste baan en zichtbaarheid

Op 16 januari 2011 trok een protestmars van honderden hoogleraren door Den Haag. Samen met duizenden studenten betoogden ze tegen de bezuinigingsplannen van de toenmalige staatssecretaris van Onderwijs, Halbe Zijlstra. Foto Marc de Haan.

aan de universiteit krijgen, we het beschikbare intellectuele talent niet evenredig benutten.

Het niet evenredig benutten van beschikbaar talent gaat natuurlijk veel verder dan gender. Het streven naar diversiteit is een broodnodige erkenning dat de meest talentvolle mensen niet allemaal dezelfde uitgangspunten hebben. Het kost tijd de taal te leren die aan de universiteit wordt gesproken, de omgangsvormen, de mogelijkheden die de universiteit biedt. Als je dit van huis uit niet meekrijgt, is een academische carrière veel minder vanzelfsprekend.

Zo'n lange onzekere academische carrière is bovendien makkelijker aan te gaan als je (ongeacht je kleur of gender) geld in de familie hebt om op terug te vallen, of een partner met een stabiele baan. En het is ook lastiger een academische carrière te realiseren als docenten vanwege je kleur je talent niet tijdig herkennen en verder helpen ontwikkelen. Het streven naar inclusief zijn gaat erom dat we van het aristocratische wittemannenbolwerk dat het was, de universiteit ontwikkelen tot een plek waar het daadwerkelijk om de kwaliteit gaat, maar dan wel van een variëteit aan mensen uit alle windstreken.

Dergelijke diversiteit is nodig, want een ontoegankelijk welvarend-witte-mannenbolwerk komt juist de academische vrijheid en kwaliteit niet ten goede. Zo gaf kort geleden historicus Stef Scagliola nog toe hoe zij zich gedwongen voelde om een argument uit haar proefschrift te verwijderen waarin ze inging tegen het werk van de Leidse historicus

Cees Fasseur. Ze was bang dat haar kritiek op zijn werk haar 'positie in het netwerk van historici zou schaden' (Anne Lot-Hoek, 'Iedereen wist het maar niemand kon het zeggen', *Java Post*, 18 september 2016).

Marlou Schrover, nu hoogleraar economische en sociale geschiedenis, vertelde binnen het Leidse

'Wie al in de aandacht staat, krijgt extra aandacht. De rest niet'

vrouwennetwerk 'Sophia' over haar ervaring met haar begeleider, 'een wat oudere man, aan de conservatieve kant' ('Nieuw vrouwennetwerk "Sophia", Universiteit Leiden, 12 december 2017). Toen zij voor de tweede keer zwanger werd tijdens haar promotietraject, kreeg ze te horen van haar begeleider dat dit het eind van haar wetenschappelijke carrière was. De angst dat zwangerschap daadwerkelijk het eind betekent van een academische carrière speelt bij vrouwen in de wetenschap nog steeds een rol, en blijkt voor veel van hen de werkelijkheid. En nog vinden we het raar dat er zoveel briljante vrouwen rond hun postdocleef-tijd verdwijnen uit de academische wereld.

Deze voorbeelden laten zien hoe belangrijk het is om diversiteit serieus te nemen. De roep om diversiteit is begonnen om degenen die al te lang uitgesloten worden binnen te laten. Deze roep om diversiteit

gebruiken als middel om degenen die al een geaccepteerde plek hebben aan de universiteit een *nog* prominenter voetstuk te geven, gaat in tegen dat streven.

Wij zien aan de universiteit overigens ook positieve ontwikkelingen. Door het *diversity office* wordt er veel werk verricht om diversiteit te implementeren, wat zorgt voor ruimte voor nieuwe manieren van denken en andere stemmen binnen de wetenschappelijke wereld. Nu deze moeite wordt gedaan is het voor ons echter de vraag: waarom wordt dit ondergeschikt gemaakt aan het *venten* van politieke meningen die er juist op uit zijn die diversiteit weer teniet te doen? Het uitnodigen van iemand als Thierry Baudet, wat de rector 'prima' vindt, geeft immers ruimte aan ideeën over vrouwen

en 'homeopatische verdunning' die voorbij lijken te gaan aan de door Stolker genoemde grenzen van het open debat: 'niet beledigen, lasteren of aanzetten tot haat'.

We zouden kunnen afsluiten door te zeggen dat als wij nu aankomend student waren geweest en zagen dat de rector van Leiden 'inclusief zijn' presenteert als een gunst die vooral niet te ver moet gaan, we nog wel verder zouden zoeken naar een andere universiteit. Maar dit kunnen we maar beter voor ons houden, want vrijheid van meningsuiting heeft voor sommigen een hogere prijs dan voor anderen.

BENTE DE LEEDE, LARISSA SCHULTE NORDHOLT, BYAPTI SUR EN SUZE ZIJLSTRA zijn verbonden aan het Instituut voor Geschiedenis

Brief

Mediageniek onderzoekje?

Met verbazing heb ik de bijdrage van Bart Braun ('Bliksem', *Mare* 19, 15 februari) gelezen. Hij heeft het over een 'mediageniek onderzoekje' dat door prof.dr. Van Ijzendoorn gefileerd (!) zou zijn. Een goed journalist kijkt dan even over wat voor een onderzoek het gaat en ontleedt dan dat het een bijdrage van Mesman, Janssen en Van Rosmalen ('Black Pete through the Eyes of Dutch Children') in het wetenschappelijk tijdschrift *PLOS ONE* betreft. Een wetenschappe-

lijk tijdschrift dat alleen publicaties opneemt na 'a rigorous quality control and peer-review evaluation process before receiving a decision.'

Nu wordt deze publicatie afgedaan als een soort Libelle-stukje of iets dergelijks en dat lijkt me zeer onterecht en ook niet passend in ons universiteitsblad.

TOIN DUIJX
Pedagogische wetenschappen

War on drugs

Onder invloed vechten soldaten harder

‘De Engelsen werden echt niet verrast door hele eenheden Duitse zombies.’

Drank en drugs zijn onlosmakelijk met oorlog verbonden, weet hoogleraar farmacologie Toine Pieters. Ze helpen bij het uitbannen van angst en loodsen soldaten door nare situaties heen. ‘Maar je moet wel goed doseren.’

DOOR ANOUSHKA KLOOSTERMAN Vlak voor de Tweede Wereldoorlog kwam in Duitsland Pervitin op de markt: *crystal meth*, verkocht in een vrolijke rood-wit-blauwe verpakking. Amfetamines waren al een tijdje beschikbaar, maar deze *methylamfetamine* trok al snel de aandacht van de legerleiding.

‘Het werkt vier keer langer dan de gewone amfetamine en benzedrine, die de Amerikanen en Engelsen hadden’, vertelt Toine Pieters, hoogleraar farmaceutische wetenschappen aan de Universiteit Utrecht. ‘Daar waren ze ook bang voor: dat de Duitsers middelen hadden waarmee ze voordeel hadden op het slagveld. Op het moment dat zo’n stimulerende stof in zicht komt, zie je dat legerleiding en legerfysiologen gingen experimenteren op elite-eenheden van het leger. Dat deden niet alleen de Duitsers, ook de Britten.’

Drugs en oorlogen zijn onlosmakelijk verbonden, zegt Pieters, die op 5 maart de lezing ‘Oorlog en drugs als danspartners’ geeft, als onderdeel van de Studium Generale-reeks *The Dope Show*.

‘Oorlog is een afgrijselijk gedoe. Je moet je door ervaringen worstelen die erger zijn dan je je kan voorstellen. Er worden wreedheden begaan, je moet dingen doen die tegen alle morele principes ingaan. Om dat dragelijk te maken, gaan mensen drugs gebruiken.’

Of drinken. ‘Voordat er synthetische drugs waren, tot de negentiende eeuw, draaide het om alcohol. Soldaten werden gestimuleerd om harder te vechten door ze meer alcoholrantsoen te beloven. Of ze werden dronken, waardoor ze pijn en vervelende zaken op het slagveld niet voelden. Je ziet dat het effect van de belofte van alcohol en de gedoseerde hoeveelheden werd gezien: ze vechten harder, en kunnen meer aan.’

Het gaat om het maximaliseren van prestaties, net als het gebruik van middelen in de sportwereld. Doping, maar vroeger ook alcohol. ‘Aan het begin van de nieuwe Olympische era verhoogden roeiers hun prestaties met een glas champagne. De zoektocht naar stimulerende middelen is een na-

tuurlijke reflex.

Het is jammer dat er relatief weinig aandacht voor is geweest, want we kunnen ook lering trekken uit de negatieve effecten die ze kunnen hebben.’

Bovendien gebeurt het nog steeds, zegt Pieters. ‘Ook Amerikaanse piloten die Irak bombardeerden, gebruikten standaard amfetamine of een dergelijk middel. Modafinil is een nieuw middel, gebruikt en getest in oorlogsgebieden. En Captagon, ook een amfetaminemengsel, is overal te krijgen in het Midden-Oosten en wordt gebruikt door Russen, Amerikanen, en Syriërs. Daarmee kon je jezelf door nare situaties heen loodsen en angst uitbannen. Tenminste: dat was het idee. Maar als je niet goed doseert, wordt de angst groter. En als je verslaafd raakt, krijg je visioenen. Leuk dus, maar wel met risico.’

Tijdens de Tweede Wereldoorlog was Pervitin een geaccepteerd middel, en werden miljoenen pillen verstrekt onder soldaten. Piloten aten *Fliegerschokolade*, met methylamfetamine versterkte chocolarepen. Hitler nam het zelf ook, inclusief een grote hoeveelheid andere drugs en medicijnen. Volgens sommige historici waren zijn aderen aan het eind van de

oorlog zo beschadigd, dat zijn arts er geen injectienaald meer in kreeg.

Het beeld van een ‘junkie Hitler’ en een doorgesnoven *Wehrmacht* nuanceert Pieters snel: ‘Uit onderzoek hebben we kunnen aantonen dat, ja, er werd in ruime mate gebruik gemaakt van

Duitse piloten kregen *Fliegerschokolade*, met methylamfetamine

stimulerende middelen, zeker in de laatste vijf jaar voor de Tweede Wereldoorlog. Maar werd Duitsland in de Tweede Wereldoorlog helemaal geleid door een verslaafde leiding, en een volk dat aan de amfetamine zat? Volstrekt niet. En het is ook niet zo dat de Engelsen verrast werden door hele eenheden van

Duitse zombies die over hen heen holden. Het kan best een keer gebeurd zijn, maar het is een broodjeaapverhaal. De productiecapaciteit voor zoveel pillen was er nog niet.’

Wel was duidelijk dat soldaten door de pillen alerter bleven, minder honger kregen en dapperder werden. Maar niet bij een te hoge dosis. ‘Dan slaat het positieve effect om in een negatief effect. Want bij amfetamine, welke soort dan ook, komt er echt nauw op

aan, mede door individuele verschillen. Als je te veel geeft, slaat de verbetering om in afname van de aandacht en cognitieve vermogens. En bij hoge dosering slaat het zelfs om naar hallucinaties. Men had dus snel in de gaten dat het een heel teer evenwicht is.’

Het hoogtepunt van allelaags drugsgebruik komt bij de wederopbouw, als Europa ‘in puin’ ligt. ‘Soldaten komen thuis, vertellen over die middelen aan hun vrouwen. Zowel *uppers* als *downers* worden superpopulair in de jaren vijftig en zestig.’

Daardoor ontstond ook een steeds groter wordende *moral panic*. ‘Er komt een wake-up-call als mensen – sporters- doodgaan. Het meest beroemde voorbeeld is Tom Simpson, die stierf in de Tour de France van ’67. Dat was het sluitstuk van een steeds groter wordende morele paniek over het overmatig gebruik van amfetamines. En dan krijg je dat het gewoon op de verboden lijst komt.’

Er verstaat een taboe dat enkele decennia duurt. ‘In de jaren negentig krijgen we een heropleving. Dan krijgen kinderen Ritaline, ook een synthetisch amfetamine. Het is dus ook een beetje de context: ik denk dat als mensen in de Tweede Wereldoorlog hadden gehoord dat tien procent van de kinderen aan de Ritaline is, er een *moral panic* was uitgebroken.’

Toine Pieters, ‘Oorlog en drugs als danspartners’ (Studium Generale-reeks *The Dope Show*) maandag 5 maart, Lipsiusgebouw, 19:30-21:30 uur.

Zie hele programma op: universiteit.leiden.nl/studium-generale/programma/the-dope-show

Charlie Sheen als blowende soldaat in Vietnamfilm *Platoon*.

Hebben we het nu echt over ‘discriminatie op studie’ bij studieplekken?

Brief

Met stijgende verbazing lees ik over de escalatie van de Asian Library versus rechtenstudenten (‘Medewerkers werden afgebluft’, *Mare* 19, 15 februari). De laatste halen het burgerlijk wetboek erbij als of hen persoonlijk onrecht is aangedaan, en melden zich bij de UR. De bibliotheek greep eerder in met bewakers en chips op LU-cards.

Als vers afgestudeerde student aan de Faculteit der Geesteswetenschappen (bij geschiedenis) herken ik me natuurlijk in het probleem, er zijn structureel te weinig studieplekken in Leiden. Voor studenten Geesteswetenschappen is dat echter nog een groter probleem: de UB is de eerste toevlucht, want wij hebben als enige faculteit geen eigen bibliotheek of

studieplekken, naast één computerruimte zonder daglicht. Als de UB vol is, is er dus officieel geen plek waar studenten kunnen studeren, en dat terwijl de FGW in aantallen studenten de grootste faculteit is.

Dat vind ik eigenlijk een veel groter probleem dan de tientallen plekken in de Asian Library waar deze discussie om draait. Geesteswetenschappers en hun studenten zijn vermoedelijk ook degenen die het meest gebruik maken van de collecties van de UB voor papers en andere opdrachten, dus de UB heeft voor hen ook nog een ander direct belang. De collecties voor Rechten liggen namelijk deels in het KOG zelf.

De collectie van de Asian Library is een

samengevoegde collectie die in de afgelopen jaren is ontstaan uit collecties van onder andere het KIT en het KITLV, waar veel onderzoekers en studenten voor naar Nederland komen. Mocht het nog niet duidelijk zijn, de Asian Library is niet per definitie een studieplek is voor studenten, het dient een ander doel dan enkel voor je tentamen studeren. Er is bijvoorbeeld ook al jaren de zaal Bijzondere Collecties, bovenin de UB. Daar is het ook vaak rustig en de toegang beperkt. Daar hoor ik nooit een rechtenstudent over klagen. Die zaal is er namelijk, net als de Asian Library, voor het raadplegen van een specifieke collectie, wat alle studenten vrij staat. Er is ook daar geen sprake van discriminatie. De ‘geest’ van die wet

lijkt me vrij duidelijk: er is beperkte toegang, omdat de zaal een ander doel dient dan waarvoor studenten het zouden willen gebruiken.

Een deel van de collectie van de Asian Library huisde voorheen in het KITLV naast het Lipsius. Deze voormalige studiezaal aan de Reuvensplaats is nu verbouwd tot een mooie studieplek speciaal voor studenten van alle studies. Het is een studieplek waar ik vorig collegejaar veel aan mijn scriptie heb gewerkt en waar vaak weinig studenten te vinden waren, evenals bij andere extra studieplekken. Ik ben het met veel studenten eens dat er meer structurele studieplekken voor studenten moeten komen in plaats van losse zalen, maar waarom specifiek de Asian Library?

Het probleem dat Rechtenstudenten vaak aandrigen is dat hun eigen bibliotheek in het KOG wordt overspoeld door andere studenten en scholieren. Dat is inderdaad niet wenselijk, maar de Asian Library als mikpunt is dan eigenlijk symptoombestrijding. Waarom pleit men niet opnieuw voor maatregelen voor het KOG? Kaartcontrole bij de ingang? Een bewaker die andere studenten buitenhoudt? LU-cards met chips erin? Als de discussie zo fel oploopt in de UB, is de nood blijkbaar hoog genoeg om dit als studenten Rechtsgeleerdheid, mét burgerlijk wetboek, aan te kaarten bij het faculteitsbestuur.

Bente de Leede, PhD geschiedenis

Marriage for crowdfunding

Being single is not an option in China

The Gay Pride in Changsha, in 2013. "That sort of event still touches a nerve and if your protest is very public, you might be arrested."

In China, gays and lesbians often marry each other for the sake of convenience, according to lawyer Jingshu Zhu. That way, their families are happy and they are still entitled to social security benefits.

BY VINCENT BONGERS "In my country, matrimony is holy", Jingshu Zhu (1990), a Chinese lawyer, explains. She was awarded her doctoral degree on Wednesday for her study of gay rights in China. "There's a lot of pressure on young people to get married, and it only gets worse as you reach your late twenties. The implications

are that you are leaving it too late. The views on family composition are very traditional: you must continue the bloodline. It's important to have grandchildren."

However, gay marriage is unknown in China. "There are so many disadvantages to being single that sham marriages are quite common and lesbian women will marry gay men."

There are several reasons for these marriages of convenience. "It will make the relatives or an employer happy. Often, there's a very practical reason too: money. It's customary to give the bridal couple a large sum of money for their wedding. It's like crowdfunding: if you marry, you can

finally set up your own business or buy a house."

Moreover, many social and tax schemes are linked to marriage under Chinese law. "For instance, in Shanghai, you can't buy certain plots of land or buildings if you're not married. If you don't have a marriage licence, you can only register children if you pay a large fine."

Zhu explains how the few attempts to establish gay marriage quickly broke down. "I'm not very optimistic that an institution that is the real, traditional cornerstone of Chinese society will be adapted."

Is homosexuality accepted in China? "It's hard to say", Zhu replies.

"The country is so big and there are huge regional differences. I've noticed a rise in the number of gay rights organisations, especially in the cities. The big cities have gay bars very like the ones in New York and Amsterdam."

Nonetheless, homosexuality is still regarded by many Chinese as mental disorder. In 2014, a man sued a clinic that was supposed to cure homosexuality by administering electric shocks. "The court decided that homosexuality was not a mental illness and the clinic had to pay damages. So, you could say homosexuality is accepted, more or less, at least in legal terms."

However, the consequences were rather bitter: "The clinic is now famous and demands higher fees for 'curing' homosexuality."

It's difficult for LGBT activists to make themselves heard", Zhu continues. "That applies in general to any protests in China. Some things are censured." For example, in 2013, LGBT activists held a gay parade in the city of Changsha. People walked around waving rainbow flags and cautious kisses were exchanged but the organiser was arrested and thrown into prison for twelve days. "That sort of event still touches a nerve and if your protest is very public, you might be arrested."

Ancient doggy love

14-thousand-year-old teeth reveal the love between a dog and its owner

It may not look like much, but these teeth are the first evidence of humans caring for dogs.

Archaeologist and vet Luc Janssens studied the teeth of a prehistoric puppy and discovered the "very first evidence of an emotional bond between humans and canines."

BY ANOUSHKA KLOOSTERMAN Hunters and gatherers living fourteen thousand years ago would primarily have seen dogs as useful creatures – at least, that's what most archaeologists think: dogs would have guarded the camp, pulled sleighs and helped retrieve animals shot down by the hunters. But there was no

evidence that people had the same emotional bond with their pets that we see nowadays.

Archaeologist and vet Luc Janssens discovered that a prehistoric pup that had been seriously ill several times was nursed by its owners. He examined the four-thousand-year-old teeth of a 24-week old puppy and realised that it had recovered from serious ill health three times, including a bout of canine distemper. It would never have survived without intensive nursing, says Janssens. "It's the very first evidence of an emotional bond between humans and canines."

His conclusion is that people must have tended the little creature. "So, we're positing the theory that they helped it for emotional reasons. The puppy could not have had any use: it was young and had not been trained for anything. If it was ill, they could have just let it die. There were plenty of other puppies around."

The bones were dug up over a century ago and have been in a museum for years: the pup's remains were discovered by stonemasons in Bonn-Oberkassel back in 1914. The grave also contained the skeletons of a man of over forty and a woman of over twenty-five and several "works

of art", including an engraved bone.

Janssens, who read archaeology in Ghent after a career as a veterinary surgeon, came to Leiden to do research on the domestication of wolves. He had his doubts about the explanation for the teeth missing from the canine's mouth, so he asked permission for another examination.

"Past studies reported that the dog's teeth were missing because people had knocked them out with a rock to prevent serious injury if the dog bit anyone, but I found that hard to believe. I did a micro-CT scan and discovered that the teeth were missing for genetic reasons. There were no fractures to indicate they had been knocked out by rocks."

He found something else, too: "I noticed enamel defects in contiguous teeth, a feature of dogs with morbillivirus, which causes canine distemper, a.k.a. hardpad disease. With the help of those teeth, we can see when the illness occurred, accurately to the week. Normally, only adult canines' teeth are affected. When those teeth come through and replace the milk teeth, the virus prevents the production of enamel for a week."

Accordingly, Janssens could tell that the dog had caught the virus when it was 19 weeks old. "We saw that it had been just as ill another two times: at 22 weeks and at 24 weeks. The pup recovered from the first two bouts but the third one

must have been fatal, or else it was killed to be buried alongside the humans."

The chances of the pup surviving naturally are "very, very slim", he reports. "Most die in the first week. That's when the dog is very ill and suffers from diarrhoea, vomiting and dehydration. In the second week, the virus attacks the respiratory system and they get bronchitis, a fever and still refuse to eat. The remainder usually dies at that point. Any exceptional dog that survives the illness often suffers from neurological disorders like epilepsy."

In addition, the pup was not very strong to start with, according to Janssens, who could tell by the teeth that its immune system was not functioning properly. "The gum was inflamed so the underlying bone had rotted away. It's a symptom of periodontitis, a kind of inflammation. Old dogs often have it, but this dog wasn't even six months old and had a serious case."

And there's more: one of the teeth proved not to be the puppy's. "That was another major discovery. I'm really proud of that. We've proved that one tooth came from an older, smaller, three-year-old dog. Only eight dogs of that age have been found, after a century of digs. It was added to the grave. Genetic examination is still to follow and will take a couple of years, but it might well be the puppy's mummy or daddy."

Cultuur

Kapotte mensen repareren

Absurdisme met robots in de woestijn

Toneelgroep Imperium speelt een absurdistisch stuk over robots in de woestijn. 'Maar het gaat ook over hoe je mensen repareert, als ze kapot zijn.'

DOOR MARLEEN VAN WESEL Op de vloer van het Leidse Imperium Theater ligt een kuub zand. 'De zakken zijn net een uur geleden omgekeerd. Nu moet het even drogen', vertelt regisseur Laura Liefthing. Vrijdagavond gaat de voorstelling *Over iedereen die er niet is* in première, die zich afspeelt in de woestijn. Het gaat over robots, die niet tegen water kunnen – terwijl het al 31 dagen aan het regenen is in de woestijn.

'Het is een beetje een absurd stuk', zegt Liefthing meteen. 'Maar ook heel symbolisch. Een jonge vrouw, Anne, wordt aangereden door een jongen, Jan. Hij raakt bewusteloos en zij neemt hem mee naar haar huis. Ze woont middenin de woestijn met haar twee broers. En er is nog iemand, maar die zit opgesloten in de kelder. Als Jan bijkomt, kan hij geen kant op. De bewoners vertellen hem dat ze robots zijn. Robots hoeven niet te eten en te slapen.'

Dat is dus symbolisch. 'In werkelijkheid zijn ze gewoon mensen, die iets heel traumatisch hebben meegemaakt', legt Liefthing uit. 'Dit is hun manier om het probleem weg te stoppen. De oudste broer heeft bedacht dat ze zo niets

++hoeven te voelen. Maar het gaat ook over hoe je mensen repareert, als ze kapot zijn, dat het nodig is om over trauma's te praten. Anne begint zich te realiseren dat Jan degene is die haar daar weg kan krijgen. Ze moeten alleen proberen om zijn auto te maken. Jan voelt die noodzaak alleen niet zo. Hij vindt het wel interessant, wat er gaande is.'

Liefthing regisseerde al vaker bij Toneelgroep Imperium. 'Typisch aan Imperium is dat iedereen heel ver gaat, om het niveau zo hoog mogelijk te krijgen, zeker voor een amateurgroep', vertelt ze. In 2006 stond ze er zelf op de vloer, in *Medea's Droom*. 'Op de middelbare school zat ik al bij het schooltoneel van het Vis-

ser 't Hooftlyceum in Leiden. De theaterdocent, die zelf voorstellingen maakte bij Imperium, stelde voor dat ik me daar misschien kon aansluiten. Ik kreeg gelijk de rol van Medea.'

Daarna vertrok ze naar Zwolle, voor haar opleiding tot theaterdocent. 'Mijn afstudeervoorstelling heb ik weer bij Toneelgroep Imperium gemaakt. Nu werk ik veel als theaterdocent op scholen, maar ook met toneelgezelschappen. En afgelopen jaar was ik coördinator van een kunstproject in een asielzoekerscentrum.'

Het script van *Over iedereen die er niet is*, van Alexander Peterhans, kwam ze tegen in de theaterboeken die ze voor haar lessen gebruikt. 'De tekst vond ik prachtig, maar ook

heel ingewikkeld. Het is heel poëtisch geschreven. Een deel heb ik al eens gebruikt voor het Leidse Dialogenfestival in het Imperium Theater. Dat werkte heel goed, dus daarom heb ik het ingediend om als volledig stuk te regisseren.'

De maandagavond voor de voorstelling wordt de belichting eerst nog even afgesteld. 'En hoe die op het zand schijnt', vertelt Liefthing. 'Repeteren wordt vanaf nu wel even anders, want de acteurs worden soms over de vloer gesleept.'

Imperium Theater, *Over iedereen die er niet is*. 23 en 24 februari, 2, 3, 8, 9 en 10 maart, 20.30, 4 maart 15.00 uur.

Foto René Huinen

Wraak en verwoesting in Nineveh

Rijksmuseum van Oudheden toont erfgoed van brute heersers

Foto's RMO

Lang bleef het voor archeologen een raadsel waar de resten van Nineveh lagen. En toen ze eenmaal waren gevonden vertelden ze de bloedige geschiedenis van de hoofdstad van het Nieuw-Assyrische wereldrijk.

DOOR DANIELLE TUK Het koninklijk paar van Nineveh rust uit in hun paleistuin. Dienaren dragen eten aan en muzikanten zijn onderweg

om voor hen een rustig deuntje te spelen. Het lijkt een vredig tafereel, kortom. Tot je in de boom vlakbij de koningin een afgehaakt hoofd ziet hangen, van een overwonnen koning.

Dit reliëf is te zien in de tentoonstelling *Nineveh: hoofdstad van een wereldrijk* in het Rijksmuseum van Oudheden, waarover op 7 maart een symposium wordt gehouden. Deze hoofdstad van het Nieuw-Assyrische wereldrijk, in 700 v. Chr. de grootste stad ter wereld, heeft meer

van dit soort koningen gehad.

In het paleis van koning Sennacherib toonden de stenen reliëfs op de muren bijvoorbeeld al zijn overwinningen en wat hij met zijn vijanden had gedaan, om bezoekers angst aan te jagen. Hij werd vermoord door twee van zijn zonen, waarschijnlijk omdat hij niet zijn eerstgeboren zoon, maar een jongere zoon kroonprins had gemaakt. De koning was al bang voor wraak en had daarom de kroonprins naar het buitenland gestuurd, maar werd zelf het slachtoffer.

Ook Sargon II was gewelddadig: vaak verwoestte hij overwonnen steden en daarbij nam hij alles mee, zelfs de wijn uit de kelders. Zijn reliëf heeft een lange baard, want in die tijd gold: hoe langer de baard, hoe belangrijker de persoon.

Het is dan ook niet gek dat Nineveh vijanden maakte. Van de Babyloniërs hadden ze de religieuze gebouwen kapotgemaakt en de heilige beelden geroofd. Zij namen samen met andere volken wraak in 612 v. Chr. en hongerden Nineveh uit, doodden alle inwoners, staken de stad in brand, vernielden de reliëfs en maakten de portretten van

het koninklijk paar onherkenbaar. Dit was al voorspeld door de Bijbelse profeet Nahum.

De stad was al een keer bijna ten onder gegaan, toen Jona, ook een Bijbelse profeet, door God erheen gestuurd werd om de verwoesting aan te kondigen omdat de inwoners losgeslagen leefden. Jona wilde niet, maar kwam tijdens een storm op zee in de buik van een grote vis terecht die hem drie dagen later weer uitspuwde. Toen ging hij wel, maar omdat de Ninevieten spijt hadden van hun daden, vergaf God hen en bleef de stad gespaard. Etsen tonen dit verhaal, en er is een schildering van de vis die een hele muur beslaat.

De opgravingen van Nineveh (te zien op films, foto's en prenten) begonnen pas in 1842 omdat het voor die tijd een raadsel was waar het lag, en in dat jaar bleken de gevonden ruïnes van een Assyrisch paleis niet van Nineveh maar van Khorsabad te zijn, de oudere hoofdstad.

Tien jaar later werden er enorme gevleugelde leeuwen opgegraven, die als beschermers aan weerszijden van de stadspoort en het paleis stonden en vijf poten hadden om er zowel van voren als van de zijkant echt uit te zien. Maar dat was in Nimrud, en niet Nineveh, zoals de archeologen dachten.

Avondsymposium Nineveh
Rijksmuseum van Oudheden
Woensdag 7 maart, 19.00, €17,50 (studenten €10)

Agenda

FILM

KIJKHUIS

The Shape of Water

dagelijks 16.15 + 19.00 + 21.30

LIDO

Every Day

dagelijks 18.45 + do. vr. za. wo. 15.30 + zo. ma. di. 15.15

Game Night

dagelijks 15.30 + 18.45 + 21.30 + do. vr. 12.30

Zie verder bioscopeninleiden.nl

MUZIEK

GEBR. DE NOBEL

Puur Classics

Vr 23 februari, 23.00, €7,50 (studenten gratis)

Borrel071

Vr 2 maart, 18.00, €17,50

HOOGLANDSE KERK

Bachcantate

Zo 25 februari, 19.00, gratis

MAREKERK

Orgelconcert Cees van der Poel

Za 24 februari, 16.00, gratis

MUZIEKHUIS

Best of bands

Vr 2 maart, 21.00, gratis

MUZIEKPODIUM DE-X

Peel Slowly And See Festival

Vr 23 februari, 19.30, €20,-

PAARD VAN TROJE (DEN HAAG)

Mama Africa

Vr 2 maart, 23.00, €5,-

Cool Ghouls

Zo 4 maart, 21.00, €7,50

SINT PETRUSKERK

Het Nederlands Studenten Kamer-

koor zingt over oorlog en vrede

Vr 23 februari, 20.15, €16,- (studenten €10,-)

STADSGEHOORZAAL

Musica de Feria – Matangi Kwartet

& Izhar Elias

Do 22 februari, 20.15, €25,-

TWEË SPIEGHELS

Alba Careta Quintet

Za 24 februari, 16.00, gratis

Mr. BoogieWoogie

Wo 28 februari, 21.00, gratis

DIVERSEN

ARS

Expositie: Friends

t/m 4 maart

BOEKHANDEL KOOYKER

Lezing over Jacob van Lennep –

Marita Matthijsen

Di 27 februari, 19.30, €5,- (studenten gratis)

BPLUSC: NIEUWSTRAAT

Human Library

Za 3 maart, 13.00, gratis

Lezing: Over schrift gesproken... –

dr. Jenny Audring

Zo 4 maart, 13.30, gratis

IMPERIUM THEATER

Over iedereen die er niet is

Vr 23 en za 24 februari, 20.30, €12,-

LIPSJUS

Lezing: Gender, Religion and Kick-

boxing – Jasmijn Rana

Do 22 februari, 17.15, gratis

Lezing: Drugs en geschiedenis –

Hilde De Weerd en Toine Pieters

Ma 5 maart, 19.30, gratis

MUSEUM BOERHAAVE

Nobellezing – Willem Eindhoven

Za 24 februari, 12.00, gratis

OUDE STERRENWACHT

Lezing: Launching into the night –

prof. dr. Malcolm Fridlund

Za 3 maart, 14.00, €4,-

PIETER DE LA COURTGEBOUW

Country meeting: a new era? Under-

standing Zimbabwe's transition

Do 1 maart, 15.00, gratis

SCHOUWBURG

Emilio Guzman

Do 1 maart, 20.15, v.a. €14,50

Lebbis

Di 6 maart, 20.15, v.a. €14,50

SIEBOLDHUIS

Workshop Japanse kalligrafie

Zo 25 februari, 14.00, €10,- excl. Entree

Nobellezing – Niko Tinbergen

Za 3 maart, 12.00, gratis

SOCIÉTÉIT DE VEREENIGING

(DEN HAAG)

Debat 'Engels in Nederland(s):

verrijking of verarming?'

Za 24 februari, 14.30, €12,85

Het Clubje

Foto Taco van der Eb

Column

Utopia

Nadat ik bij Google 'Utopia' intikte en op enter drukte, vroeg ik me toch even af hoe ver die ideale wereld hier nu eigenlijk vandaan is.

Thomas More gaf het woord al in 1516 zijn betekenis door een voorbeeldsamenleving te schetsen. Hij schreef een boek over de gang van zaken op een fictief eiland, 'Utopia' en deed dat op het eiland Engeland in zijn tijd – met de bijbehorende problemen. Dystopische grond is vruchtbare bodem voor utopisch denken.

Veel van de problemen uit zijn tijd hebben inmiddels plaatsgemaakt voor datgene wat hij en zijn collega's voor ogen hadden als alternatief. Het lijkt me daarom ietwat naïef om te denken dat die ideeën niets in gang zouden hebben gezet. Dat is dan ook de reden waarom ik toch even geschokt werd door het resultaat van mijn zoekopdracht.

Onder het kopje 'voorpagina-nieuws' lees ik de titel van het meest recente *RTL Boulevard*-artikel: 'Emil teruggekeerd in Utopia: schopt hij Billy alsnog naar huis?'

Eerlijk gezegd heb ik geen idee wie Emil en Billy zijn, maar plots dringt het tot me door dat John de Mol een soort van collega is van Thomas More. De televisieserie *Utopia* is zelfs nog steeds gaande.

'Reality-televisieserie' moet ik eigenlijk zeggen, maar dat past niet bij 'Utopia'. Want Utopia mag dan wel bekend staan als een goede plaats, de oorsprong van het woord duidt juist op de afwezigheid van zo'n plaats, op de fictie. Het komt namelijk van het Griekse 'ou', samengevoegd met 'topos': geen-plaats. Daarvoor is slechts plek in fictie, niet in de realiteit.

Of toch wel? Schuifdeuren waren bijvoorbeeld eerst vooral te zien in *Star Trek*, maar nu loop je er dagelijks de supermarkt door in en uit. Ook fictie wordt soms werkelijkheid.

John de Mol zag wel wat in een Utopia voor het hier en nu. Het enige wat hij daarvoor nodig achtte waren wat camera's, mensen, en een lege boerderij. Nu hebben ze een webshop waar je allerlei spullen kunt kopen die ze daar maken, ze organiseren feesten waarvoor je kaartjes kunt kopen en etentjes die je kunt reserveren.

Het programma verschilt niet echt bepaald van de wereld die we al kennen. Utopisch denken ging daarentegen juist altijd om vooruitkijken – om kijken hoe het beter zou kunnen.

Ik klik verder in mijn Google-zoekresultaten en vind pas op de derde pagina een link van bol.com waarop Thomas More's werk uit 1516 wordt aangeboden. Ach, daar komen we ook niet bepaald verder meer mee in de 21e eeuw.

Toch heb ik een wereld voor ogen: een waarin reality-televisie zich niet voordoet als de ideale wereld. Een wereld waarin er nog gewoon gedroomd wordt over hoe het beter kan. Een wereld waarin we niet doen alsof we al in Utopia zijn – zodat we er ooit arriveren.

MATTIJN DE GROOT studeert wijsbegeerte

'Hij kent Holland beter dan ik'

Vluchtelingstudent Tekeste Demissie en mentor Hente de Ruijter

Tekeste Demissie (26, pre-master culturele antropologie en ontwikkelings-sociologie): 'In november 2015 ben ik uit Ethiopië naar Nederland gekomen. Hente leerde ik afgelopen oktober kennen via Refugees@Campus, het mentorproject van de Stichting voor Vluchteling-Studenten UAF.'

Hente de Ruijter (22, bachelor culturele antropologie en ontwikkelings-sociologie): 'Ik was op zoek naar vrijwilligerswerk. Als UAF-mentor kon ik als student echt iets bijdragen. In het begin moesten we doelen opstellen. We kozen voor Nederlands leren, alle vakken halen en een baan vinden. Daar werken we nog steeds aan, maar inmiddels meer als vrienden. Ik leer net zo veel van Tekeste, bijvoorbeeld over cultuurverschillen. De eerste keer vroeg hij of ik getrouwd was, omdat ik een ring droeg.'

Demissie: 'Hente helpt me met alle

nieuwe dingen, waarvan er nogal wat zijn. Hoe je iets moet regelen op de universiteit, of daarbuiten. In Ethiopië heb ik voor de overheid gewerkt, waardoor het niet veilig is om terug te keren. Mijn familie woont er nog wel. Vorige week heb ik hen nog gesproken, maar dat lukt niet altijd. Soms blokkeert de overheid de netwerken.'

De Ruijter: 'Er zijn wel meer vluchtelingstudenten gekoppeld aan Nederlandse studenten, ook in Leiden.'

Demissie: 'We zijn samen naar Museum Volkenkunde geweest en naar De Burcht. En hier, in La Place op de vierde verdieping van Hudson's Bay, hebben we vaker afgesproken. Ik vind het uitzicht mooi, met al die oude gebouwen.'

De Ruijter: 'Het uitzicht biedt ook gespreksonderwerpen. Dan zien we bijvoorbeeld de markt en gaan we daarna Nederlandse snacks kopen. Vanmorgen

zijn we naar het strand geweest.'

Demissie: 'Daar was ik nog nooit geweest. Ethiopië is omringd door land.'

De Ruijter: 'Ik heb hem verteld over eb en vloed en over de vuurtoren. Maar intussen kent hij meer Nederlandse weetjes dan ik. Laatst, in Utrecht, wist hij hoe hoog de Domtoren was.'

Demissie: 'Eigenlijk leek het me eerst niets, zo'n mentorprogramma.'

De Ruijter: 'Ook zo'n cultuurverschil: hij voelde zich te oud om gekoppeld te worden aan een student, aangezien hij in Ethiopië al een baan had.'

Demissie: 'Toen ik hoorde dat Hente dezelfde studie volgde, leek het me toch wel handig. En uiteindelijk werden we vrienden.'

De Ruijter: 'Soms hebben we samen college. Vooral in het begin spraken we in de koffiepauzes steeds Nederlands met elkaar. Vandaag hebben we ook al-

leen maar Nederlands gesproken.'

Demissie: 'Persoonlijke of moeilijke dingen doen we in het Engels, wat onze vriendschap weer verdiept.'

'Een baan heb ik overigens nog niet. Meestal zoeken ze alleen Nederlandstalige werknemers. Het UAF helpt me gelukkig met het regelen van studiefinanciering, dus ik focus me nu eerst op mijn studie. Tot nu toe heb ik alles gehaald, hoewel ik altijd denk dat ik te weinig gestudeerd heb.'

De Ruijter: 'Je studeert harder dan ik.'

Demissie: 'Nederlanders zijn trouwens altijd verbaasd dat ik haring zo lekker vind. Niet veel buitenlanders houden ervan. Hente ook niet zo, trouwens.'

De Ruijter: 'Jawel, maar niet zo veel als jij.'

Demissie: 'Haring eten is mijn hobby geworden.'

DOOR MARLEEN VAN WESEL

Bandirah

